Міністерство освіти і науки України
Кам’янець-Подільський університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра політологій та філософії

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

з теми: ЕВОЛЮЦІЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН США ТА КИТАЮ В XXI СТОЛІТТІ

Виконав: здобувач вищої освіти
спеціальності 052Політологія
денної форми здобуття вищої освіти
МУРГАЄВ Станіслав Юрійович

Керівник:
РУДА Л.А., кандидат політичних наук
старший викладач кафедри політології
та філософії
Рецензент:_____

Кам'янець-Подільський, 2026 р

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ.....……4
ВСТУП……..……..……..……..…..…..…..……..……..……..…6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТРАТЕГІЧНОГО СУПЕРНИЦТВА США ТА КНР……..……...……..…10
1.1.Неореалізм і ліберальний інституціоналізм у поясненні американо-китайської динаміки……..…….....……..…10
1.2. Концепція «пастки Фукідіда» та теорія переходу влади у сучасних міжнародних відносинах……..……..……...……..……..15
1.3. Геополітичні та геоекономічні чинники трансформації глобального порядку у XXI ст.……..……..……..……..……...……..……19
РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ АМЕРИКАНО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИН У 2001–2016 РР: ВІД СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ДО СТРУКТУРНОГО СУПЕРНИЦТВА КПН ТА США (2001–2016 РР.)..……....……..……23
2.1. Інституціоналізація економічної взаємозалежності: вступ КНР до СОТ і феномен «Chimerica»..……..……..…..……..……...…..……..……23
2.2. Співпраця у сфері безпеки після 11 вересня та межі стратегічної довіри……..…28
2.3. «Розворот до Азії» адміністрації Б. Обами як початок стратегічного стримування Китаю..……..……..……..……..…..……..……31
РОЗДІЛ 3. КОНСОЛІДАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОНФРОНТАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ БІПОЛЯРНОСТІ (ПОЧАТОК 2017– ПОЧАТОК 2025 РР.)..……..……..……..……..……..……..……..……..……38
3.1. Зміна парадигми відносин між США та КНР за адміністрації Д. Трампа: торговельна війна та технологічне стримування..……..……38
3.2. Інституціоналізація індо-тихоокеанської стратегії: QUAD, AUKUS та політика стримування..……..……..……..……..……..……48
3.3. «Холодна війна 2.0» як аналітична категорія: евристичний потенціал та обмеження..……..……..……..……..……..……..……..53

ВИСНОВКИ..……..……..……..……...……..……..……59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ…….....……63

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ

КПК – Комуністична партія Китаю.

МВФ – Міжнародний валютний фонд.

НВАК – Народно-визвольна армія Китаю.

СОТ – Світова організація торгівлі.

ШОС – Шанхайська організація співробітництва.

ІТР – Індо-Тихоокеанський регіон

A2/AD – **(Anti-Access/Area Denial)** – концепція обмеження та випередження доступу

AIIB – **(Asian Infrastructure Investment Bank)** – Азійський банк інфраструктурних інвестицій

ASAT – **(Anti-Satellite Weapon)** – антисупутникова зброя, системи ураження космічних апаратів

ASB – **(Air-Sea Battle)** – концепція «Повітряно-морських операцій» Міністерства оборони США

AUKUS – **(Australia, United Kingdom, United States)** – тристоронній безпековий пакт

BRI – **(Belt and Road Initiative)** – глобальна інфраструктурна ініціатива «Один пояс, один шлях»

BRICS+ – міжнародне об’єднання держав з економіками, що розвиваються

CBDC – **(Central Bank Digital Currency)** – цифрова валюта центрального банку

CFIUS – **(Committee on Foreign Investment in the United States)** – Комітет з іноземних інвестицій у США

CIPS – **(Cross-Border Interbank Payment System)** – китайська система транскордонних міжбанківських платежів

EDCA – **(Enhanced Defense Cooperation Agreement)** – угода про оборонне співробітництво між США та Філіппінами

Entity List – перелік іноземних суб'єктів з обмеженням експортного контролю США

FATF – **(Financial Action Task Force)** – Група з розробки заходів боротьби з відмиванням грошей

FIRRMA – **(Foreign Investment Risk Review Modernization Act)** – закон США про модернізацію аналізу ризиків іноземних інвестицій

GWOT – **(Global War on Terrorism)** – глобальна війна з тероризмом

IMEC – **(India-Middle East-Europe Economic Corridor)** – економічний коридор Індія — Близький Схід — Європа

NSS – **(National Security Strategy)** – Стратегія національної безпеки США

QUAD – **(Quadrilateral Security Dialogue)** – чотиристоронній безпековий діалог (США, Японія, Австралія, Індія)

RCEP – **(Regional Comprehensive Economic Partnership)** – Всебічне регіональне економічне партнерство

S&ED – **(Strategic and Economic Dialogue)** – стратегічний та економічний діалог між США та КНР

SOE – **(State-Owned Enterprise)** – державне підприємство або сектор держкорпорацій

SWIFT – **(Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication)** – Товариство всесвітніх міжбанківських фінансових каналів зв'язку

TPP – **(Trans-Pacific Partnership)** – Транстихоокеанське партнерство

UNCLOS – **(United Nations Convention on the Law of the Sea)** – Конвенція ООН з морського права

USTR – **(Office of the United States Trade Representative)** – Офіс Торговельного представника США

ВСТУП

Актуальність дослідження. Американо-китайські відносини є центральною частиною сучасної системи міжнародних відносин, стан якої визначає весь світовий порядок, глобальну безпеку, конфігурацію торговельних потоків та інституційну динаміку міжнародного порядку в цілому. Трансформація відносин, яка бере початок від моделі «конструктивного залучення», що домінувала від нормалізації 1972 року до середини 2010-х років, до стану системного стратегічного суперництва є одним із головниз процесів в XXI столітті – процес, наслідки якого виходять далеко за межі двосторонніх відносин між Вашингтоном та Пекіном.

Ця трансформації зумовлена кількома взаємопов'язаними чинниками. По-перше, американо-китайське суперництво набуло системного характеру, охопивши одночасно торговельно-економічний, технологічний, безпековий та ідеологічний виміри, що принципово відрізняє його від попередніх епізодів двосторонньої напруженості та вимагає комплексного аналітичного підходу, що виходить за межі будь-якої однієї дисципліни. По-друге, формування нової інституційної архітектури стримування в Індо-Тихоокеанському регіоні – через QUAD, AUKUS та мережу двосторонніх безпекових домовленостей – безпосередньо зачіпає інтереси держав, що не є учасниками цього протистояння, включно з Україною, зовнішньополітичний курс якої дедалі більше визначається логікою глобального змагання між демократичним та авторитарним полюсами сили. По-третє, технологічний вимір суперництва – боротьба за контроль над напівпровідниками, стандартами штучного інтелекту та телекомунікаційною інфраструктурою – створює абсолютно нові структурні залежності, що обмежують суверенні можливості третіх країн, незалежно від їхніх заявлених зовнішньополітичних преференцій.

Окремої уваги заслуговує хронологічна актуальність теми, період від адміністрації Обами до завершення першої каденції Байдена є завершеним аналітичним циклом, що дозволяє здійснити ретроспективну оцінку механізмів

трансформації відносин із достатньою дослідницькою дистанцією. Наслідки цієї трансформації продовжують формувати сьогоденний порядок міжнародної політики, що надає дослідженню не лише академічного, але й практично-прикладного значення в контексті формування зовнішньополітичних стратегій держав, що прагнуть зорієнтуватись у новій біполярній реальності.

Об'єктом дослідження є система американо-китайських міждержавних відносин у XXI столітті.

Предмет дослідження є траєкторія стратегічного суперництва США та Китаю в період від початку XXI століття до середини 2020-х років.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що структурний тиск міжнародної системи штовхає США та КНР до безпекового балансування.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі еволюції стратегічного суперництва США та Китаю у XXI столітті

Завдання дослідження:

1. Систематизувати теоретико-методологічний інструментарій аналізу стратегічного суперництва Сполучених Штатів Америки та Китайської Народної Республіки.

2. Проаналізувати еволюції американо-китайських відносин у 2001–2016 роках, виявивши ключові етапи її трансформації, від партнерства до структурного суперництва.

3. Дослідити процес консолідації стратегічної конфронтації у період 2017–2024 років через призму торговельної війни.

4. Концептуалізувати природу сучасного американо-китайського протистояння як «Холодної війни 2.0.», визначивши аналітичні межі цього поняття та взаємозалежну біполярність.

Методи дослідження: для аналізу архітектури міжнародної системи та визначення впливу її анархічного характеру на поведінку Сполучених Штатів та Китайської Народної Республіки було використано системний та структурно-функціональний підходи. Метод порівняльного аналізу, порівняльних дослідженнь, було застосовано для зіставлення епістемологічного потенціалу

парадигм неореалізму та ліберального інституціоналізму. Історико-генетичні та хронологічні класичні методи дозволили реконструювати еволюційну траєкторію двосторонніх відносин у період з 2001 по 2024 рік, визначивши точки розриву стратегічної довіри. Застосовуючи геополітичний та геоекономічний аналіз, у дослідженні було розглянуто інструменти технологічного розриву, тарифної конфронтації та формування архітектури стримування в Індо-Тихоокеанському регіоні, тоді як методи побудови сценаріїв та моделювання дозволили концептуалізувати специфіку сучасної взаємозалежної біполярності.

Наукова новизна отриманих результатів дипломної роботи полягає в комплексному теоретично-методологічному синтезу положень неореалізму та ліберального інституціоналізму для пояснення суперництва між США та Китаєм, що дозволяє подолати однобічність кожної з цих парадигм, розглянутих окремо.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у систематизації наукових поглядів щодо пояснювального потенціалу неореалізму та ліберального інституціоналізму в контексті трансформації світового порядку, що дозволяє уточнити аналітичні межі поняття «Холодна війна 2.0» та розробити теорію сучасної взаємозалежної біполярності.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були представлені на науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2025-2026 навчальному році.

Публікація. Мургаєв С. Пастка Фукідіда як аналітична модель стратегічного суперництва між США та КНР. *Філософ-і-Я: наукові розвідки студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* : наук. журнал / гол. ред. А. В. Найчук. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2026. Вип. 11.

Структура та обсяг дипломної роботи включає вступ, перелік умовних позначень і скорочень, три розділи, дев'ять підрозділів, висновки та список

використаних літератури та джерел. Всього 69 сторінок. Список використаних літератури та джерел налічує 67 позиції.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТРАТЕГІЧНОГО СУПЕРНИЦТВА США ТА КНР

1.1. Неореалізм і ліберальний інституціоналізм у поясненні американо-китайської динаміки

Епістемологічний дискурс навколо трансформації біполярної (а згодом — монополярної) системи в сучасну конфігурацію глобального порядку неминуче апелює до фундаментальних парадигм міжнародних відносин. Аналіз поточної динаміки взаємодії між Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою, потребує залучення інструментарію неореалізму або структурного реалізму, та ліберального інституціоналізму. Теоретичні школи не просто пропонують різні інтерпретаційні моделі, вони формують відмінні систематичне бачення природи конфлікту та співпраці.

Неореалізм, в його класичній інтерпретації розглядає міжнародну арену не як простір волевиявлення лідерів, а як жорстко детерміновану структуру. Анархічність виступає як предикат, відсутність наддержавного левіафана, що володіє монополією на легітимне насильство. Така системна анархія перетворює держави на «більярдні кулі», чия внутрішня будова, ідеологія, режим, культура, є вторинною порівняно з їхнім функціональним призначенням – забезпеченням власного виживання.

Неореалістична логіка стверджує, що системний тиск примушує Пекін та Вашингтон до конфронтації незалежно від персональних симпатій лідерів чи партійних програм. Ерозія американської переваги та стрімка капіталізація китайського потенціалу створюють умови для структурного зсуву. Відповідно до законів дистрибуції потужності, будь-яке посилення одного актора автоматично інтерпретується іншим як екзистенційна загроза. Це породжує стан «самодопомоги» (self-help system), де єдиною гарантією безпеки є

акумуляція матеріальних ресурсів: військових, технологічних та економічних [37, 65].

Згідно з положеннями наступального реалізму Дж. Міршаймера, великі держави є «трагічними акторами», приреченими на боротьбу за домінування. Китай, досягнувши економічного паритету, неминуче прагнутиме встановлення регіональної гегемонії в Східній Азії, аналог американської «доктрини Монро». Саме передбачає не лише модернізацію НВАК, а й витіснення військової присутності США з першої та другої ланцюгів островів.

Еволюція китайської стратегії «активної оборони» в акваторії Південнокитайського моря, зокрема створення штучних островів у архіпелазі Спратлі, є класичним прикладом реалізації неореалістичного імперативу. З точки зору Пекіна – це створення стратегічної глибини для захисту торговельних шляхів, Малаккська дилема. З точки зору Вашингтона – це агресивний перегляд статус-кво, що вимагає відповідного балансування. США реагують через механізми зовнішнього балансування, створення альянсу AUKUS, активізація QUAD, та внутрішнього балансування, як-от збільшення асигнувань на розробку гіперзвукової зброї та квантових обчислень у межах оборонного бюджету).

Центральним аналітичним конструктом у поясненні американо-китайської напруженості є дилема безпеки (Security Dilemma), яка концептуалізована Р. Джервісом. Вона полягає в тому, що заходи які одна держава вживає для підвищення своєї захищеності, сприймаються іншою як підготовка до нападу [30].

Особливо гостро це проявляється у сфері A2/AD – систем обмеження та випереження доступу. Коли Китай розгортає протикорабельні балістичні ракети наприклад, DF-21D, так звані «вбивці авіаносців», він декларує це як засіб стримування іноземного втручання у свої суверенні води. Проте для США, чия глобальна стратегія базується на принципі свободи судноплавства та здатності проектувати силу в будь-якій точці океану, такі дії є прямою загрозою їхньому статусу. Відповіддю є концепція «багатосферної операції» (Multi-Domain

Operations), що передбачає інтеграцію кіберпростору, космосу та конвенційних озброєнь для нейтралізації китайських систем [16].

На противагу песимістичному неореалізму, ліберальний інституціоналізм, або неолібералізм у теорії міжнародних відносин, за Р. Кохейном та Дж. Наєм, пропонує оптимістичнішу, але не менш раціоналістичну модель. Парадигма неолібералізму заперечує повну анархічність міжнародної системи, проте вона стверджує, що вона є фатальною. Аргументом виступає теза про те, що держави здатні до тривалої та стабільної співпраці, якщо вони діють у межах інституційних рамок, які мінімізують ризики та максимізують абсолютні вигоди (absolute gains) [32].

Основою ліберально-інституційного є концепція інституцій як «соціального капіталу» міжнародних відносин. Міжнародні організації та режими, наприклад, СОТ, МВФ, ВООЗ виконують функцію зниження трансакційних витрат – витрат на переговори, моніторинг виконання угод та вирішення спорів. У взаємодії Вашингтона та Пекіна ці інституції діють як інформаційні хаби, що зменшують асиметрію інформації.

Коли дві держави інтегровані в єдину правову систему СОТ, їхні економічні суперечки, наприклад, субсидування китайських виробників електромобілів або сталі, не обов’язково переходять у площину військового протистояння. Замість цього вони спрямовуються в арбітражні механізми. Це є ситуацією, яку ліберали окреслили як «тінь майбутнього» (shadow of the future), оскільки держави знають, що їм доведеться взаємодіяти завтра і післязавтра в межах тих самих правил, вони стають менш схильними до одностороннього порушення зобов’язань заради миттєвої вигоди [6].

Фактором, що ускладнює неореалістичний сценарій неминучого зіткнення, є комплексна взаємозалежність (complex interdependence). На відміну від холодної війни між США та СРСР, які були економічно ізольованими один від одного, США та Китай пов’язані «ланцюгами створення вартості», що мають характер симбіозу. Цей феномен часто описують терміном «Чимерика» (Chimerica), введеним Н. Фергюсоном для позначення зрощення економік

Китаю (як головного виробника та кредитора) і США (як головного споживача та емітента резервної валюти) [18, 41].

В ліберальному інституціоналізму, така глибина зв'язків створює високу ціну конфлікту. Військова ескалація в Тайванській протоці означала б не лише руйнування інфраструктури, а й негайний параліч глобальних поставок напівпровідників, через роль TSMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company). Ця ситуація робить війну раціонально неможливою для обох еліт, оскільки вона знищить матеріальну базу їхньої легітимності.

Незважаючи на свою пояснювальну силу, ліберальний інституціоналізм сьогодні наразі зіткнувся з кризою. Сучасний етап американо-китайських відносин характеризується переходом від співпраці до озброєної взаємозалежності (weaponized interdependence), концепції Г. Фаррелла та А. Ньюмена. Її суть полягає в тому, що мережі, які раніше сприяли співпраці (фінансові системи, телекомунікації), тепер використовуються як інструменти тиску [17].

Вашингтон використовує домінування долара та контроль над ліцензіями на технології (через експортний контроль) для стримування китайських гігантів на кшталт Huawei. Пекін, у свою чергу, використовує свою монополію на видобуток рідкоземельних металів як засіб геополітичного шантажу. Цей процес «декаплінгу» (decoupling) – розриву зв'язків – підриває головну тезу лібералізму про те, що торгівля автоматично веде до миру. Коли інституції перестають сприйматися як нейтральні майданчики і стають полем бою, ліберальна логіка поступається місцем неореалістичній логіці виживання [29].

Для цілісного розуміння американо-китайської динаміки необхідно деконструювати фундаментальну розбіжність у сприйнятті результатів взаємодії. Якщо неореалізм фокусується на «відносних вигодах» (relative gains), то ліберальний інституціоналізм акцентує увагу на «абсолютних вигодах» (absolute gains).

У неореалістичній парадигмі будь-яка взаємодія оцінюється через питання: «Хто виграє більше?». Навіть якщо обидві сторони отримують

прибуток від торгівлі, але Китай зростає швидше за США, Вашингтон, згідно з логікою Джозефа Гріко, сприйматиме це як стратегічну поразку. Це пояснює перехід США від політики залучення (engagement) до політики стратегічного суперництва [24].

Експлікацією процесу є «пастка Фукідіда», концептуалізована Г. Аллісоном. «Пастка» описує структурну напругу, що виникає, коли панівна держава (США) відчуває страх перед державою, що зростає (КНР). В межах неореалізму цей страх є об'єктивним і неминучим результатом зміни архітектури балансу сил, що робить військові союзи (наприклад, посилення взаємодії США з Японією та Філіппінами) раціональним механізмом зовнішнього балансування [2].

Натомість ліберальний інституціоналізм демонструє свою пояснювальну силу в секторах, які не стосуються безпосередньо виживання держави, у сфері так званої низької політики (low politics).

Співпраця у сфері регулювання фінансових технологій та боротьби з відмиванням коштів – FATF. Незважаючи на санкційні війни, обидві країни зацікавлені у стабільності глобальної клірингової системи. Інституційний режим FATF змушує КНР адаптувати своє внутрішнє законодавство до західних стандартів прозорості не через тиск США, а через раціональне прагнення знизити ризики для своєї банківської системи.

Кейс Тайваню, зіткнення структурного імперативу та нормативного стримування, є ідеальним полігоном для перевірки обох теорій:

1. З точки зору неореалізму: Тайвань – це критичний геостратегічний актив. Для КНР це завершення «століття приниження» та вихід у відкритий океан; для США – це наріжний камінь «першої лінії островів» та підтвердження надійності американських безпекових гарантій у всьому світі. Тут діє чиста логіка балансу сил, будь-яка зміна статусу-кво веде до обвалення всієї безпекової архітектури Азії.

2. З точки зору ліберального інституціоналізму: Тайвань інтегрований у світову економіку через «кремнієвий щит», монополію на виробництво

передових чипів. Існування неофіційних, але жорстких інституційних домовленостей (Три комюніке та Закон про відносини з Тайванем) створює простір «стратегічної двозначності».

Сучасна динаміка призвела до виникнення гібридного явища – технологічного неомеркантилізму. Тому, виникає ситуація, де ліберальні інструменти як торгівля або інвестиції, використовуються для досягнення неореалістичних цілей, як військова перевага.

1.2. Концепція «пастки Фукідіда» та теорія переходу влади у сучасних міжнародних відносинах

Динаміка сучасних глобальних трансформацій дедалі частіше змушує дослідників звертатися до закономірностей, виявлених ще в епоху античності. Центральне місце в аналізі поточної архітектури міжнародних відносин посіла концепція «пастки Фукідіда», яка пояснює природу неминучої напруги між двома наддержавами. Щоб зрозуміти цей механізм, варто звернутися до праць давньогрецького історика Фукідіда, який, описуючи Пелопоннеську війну, вивів фундаментальну формулу, війна стала неминучою через стрімке зростання могутності Афін та страх, який це зростання вселяло панівній на той час Спарті. Наразі така історична аналогія, актуалізована професором Гарвардського університету Г. Аллісоном, слугує найбільш точною моделлю для дешифрування відносин між Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою. Суть «пастки» полягає не у випадкових політичних розбіжностях, а в глибинному структурному тиску, який виникає щоразу, коли зростаюча держава починає претендувати на роль лідера, витісняючи домінуючу потугу з її звичних позицій [2].

Стратегічне суперництво між Сполученими Штатами та Китайською Народною Республікою є найбільшим викликом міжнародній стабільності з часів завершення Холодної війни. За останні десятиліття Китай здійснив масштабний ривок, перетворившись із регіонального актора на глобальний

центр сили, що претендує на перегляд існуючих правил. Це не зводиться до зміни показників ВВП чи військових витрат, саме йдеться про перерозподіл капіталу, технологічних можливостей і геополітичного впливу. США, які тривалий час перебували в умовах «однополярного моменту», зіткнулися з реальністю, у якій їхня роль гаранта безпеки та головного нормотворця піддається сумніву.

Також, додаткову напруженість створює технологічний вимір суперництва. Контроль над ключовими технологіями, штучним інтелектом, квантовими обчисленнями, напівпровідниками, стає центральним елементом конкуренції. Економічні інструменти, включаючи санкції, експортний контроль і обмеження інвестицій, дедалі частіше використовуються як засоби стримування. У цих умовах традиційна дипломатія втрачає ефективність, оскільки компроміс сприймається як потенційна втрата стратегічних позицій. Напруження підсилюється культурними та ідеологічними відмінностями у трактуванні суверенітету, прав людини та принципів управління. Для США захист демократичних цінностей є складовою зовнішньої політики, тоді як КНР розглядає це як втручання у внутрішні справи.

«Пастка Фукідіда» ніколи не була прогнозом неминучої війни, вона вказує на підвищений ризик конфлікту за відсутності ефективного управління суперництвом. Сучасні відносини США і Китаю характеризують за високим рівнем невизначеності: помилкові оцінки або інциденти в Південнокитайському морі чи Тайванській протоці можуть спричинити ескалацію.

Подальший розвиток теми «пастки Фукідіда» потребує аналізу впливу системного тиску на внутрішньополітичні процеси. У США сформувався двопартійний консенсус щодо сприйняття Китаю як головного стратегічного виклику, що обмежує простір для дипломатії. У Китаї концепція «великого омолодження китайської нації» стала основою легітимності влади, що ускладнює можливість поступок у питаннях суверенітету та регіонального впливу. Внутрішня динаміка обох держав взаємодіє із зовнішніми

структурними факторами, формуючи напружену конфігурацію, яка і визначає сутність пастки.

Продовженням цього аналізу є розгляд географічного виміру системного протистояння, яке концентрується в Індо-Тихоокеанському регіоні, перетворюючи теоретичну модель «пастки Фукідіда» на конкретну військово-політичну реальність. В таких умовах будь-які військові маневри чи зміни в оборонному плануванні інтерпретуються крізь призму гри з нульовою сумою. Ключовим елементом цієї конфігурації виступає так званий перший ланцюг островів, який для США є стратегічною лінією стримування, а для Китаю обмеженням його доступу до відкритого океану та фактором вразливості. Виникає класична дилема безпеки: кроки КНР, спрямовані на зміцнення оборонних позицій у Південнокитайському морі, включаючи мілітаризацію штучних островів і розвиток систем A2/AD, сприймаються США як спроба витіснення їхньої присутності та обмеження свободи судноплавства. У відповідь на це Вашингтон нарощує військову активність і посилює альянси, зокрема в межах AUKUS і QUAD, що лише підсилює переконання Пекіна в існуванні політики стримування.

У цій структурі особливе місце займає тайванське питання як найбільш імовірна точка прямого зіткнення. Для Китайської Народної Республіки об’єднання з Тайванем пов’язане з історичною легітимністю та ідеєю національного відродження, що практично виключає можливість відмови від цієї мети. Для Сполучених Штатів Тайвань є важливим елементом регіональної безпеки та критичною ланкою глобальних ланцюгів виробництва напівпровідників. Силова зміна його статусу означала б підрив системи безпекових гарантій США, що змушує Вашингтон дотримуватися політики стратегічної неоднозначності, одночасно підвищуючи рівень залученості. У результаті обидві сторони опиняються в ситуації, де поступки сприймаються як неприйнятні, а подальший тиск підштовхує до конфронтації.

Паралельно із військово-стратегічним виміром розгортається конкуренція за інституційне оформлення міжнародного порядку. Китай дедалі активніше

створює та підтримує формати співпраці, які відображають новий баланс сил, зокрема розвитком Шанхайської організації співробітництва. Йдеться не про повне руйнування існуючої системи, а про формування паралельних механізмів глобального управління. Це веде до виникнення інституційної дуальності, коли міжнародна система функціонує через конкуруючі правила, стандарти та норми. Для США це означає виклик основам ліберального порядку і стимулює перехід до моделі конкурентного співіснування, орієнтованої на збереження стратегічних позицій.

Економічний компонент цієї динаміки проявляється у формі озброєної взаємозалежності. На відміну від періоду Холодної війни, сучасні США і Китай глибоко інтегровані у глобальну економіку, проте саме ця взаємозалежність створює додаткові ризики. Політики «декаплінгу» та «ді-рискінгу», говорять про прагнення зменшити залежність у стратегічно важливих сферах. Контроль над ланцюгами постачання, включаючи виробництво батарей, доступ до критичних мінералів, розвиток телекомунікаційних технологій і штучного інтелекту, перетворюється на інструмент геополітичного впливу. Коли міркування безпеки починають переважати економічну ефективність, це вказує на домінування логіки суперництва над логікою глобалізації та створює передумови для автономного функціонування в умовах потенційного конфлікту.

Психологічний вимір протистояння, який безпосередньо впливає на процес ухвалення рішень. Посилення націоналістичних настроїв в обох країнах звужує можливості для компромісу. У США Китай дедалі частіше розглядається як системний виклик, що сприяє внутрішній консолідації, але водночас ускладнює діалог. У Китаї поширюється наратив про зміну глобального балансу сил і необхідність відновлення історичної ролі держави, що формує високі очікування від зовнішньої політики. У таких умовах суперництво починає сприйматися як боротьба за стратегічне виживання, а не як керований конфлікт інтересів, що мінімізує простір для раціональної дипломатії.

1.3. Геополітичні та геоекономічні чинники трансформації глобального порядку у XXI ст.

Трансформація глобального порядку в поточному столітті маркована переходом від лінійної моделі неоліберальної глобалізації до складної, багатошарової системи, де геополітична логіка сили та геоекономічна логіка ринку не просто перетинаються, а стають нерозривними елементами «державної стратегії» (grand strategy). Сучасний порядок визначається терміном «полікриза», де зміна клімату, технологічні розриви та демографічні зсуви резонують із поверненням класичного суперництва великих держав [54].

Геополітичний ландшафт XXI століття характеризується відмовою від універсалізму на користь регіоналізації та формування нових центрів тяжіння. Якщо кінець XX століття пройшов під знаком «детериторіалізації», то сучасність демонструє «ретериторіалізацію» – повернення значущості фізичного простору, ресурсів та стратегічних вузлів.

1. Зміщення глобального центру тяжіння до Індо-Тихоокеанського регіону (ITR). Це не просто географічний зсув, а зміна самої онтології світової політики. Тепер саме тут, а не в Атлантиці, вирішується доля глобальних стандартів безпеки та торгівлі. Концепт «Індо-Пацифіки», запроваджений спочатку Японією, а згодом підхоплений США, є геополітичною відповіддю на китайську ініціативу «Один пояс, один шлях» (BRI). Це є класичною спробою морських держав (Мейхенівська логіка) стримати експансію континентальної потуги, що прагне контролювати Рімленд.

2. Трансформація порядку проявляється у відмиранні великих, неповоротких структур (як-от ОБСЄ чи навіть частково НАТО в його колишньому форматі) на користь гнучких, функціональних коаліцій. AUKUS та QUAD є прикладами геополітичного інжинірингу, спрямованого на створення точкових зон стримування [23].

Олним з чинників трансформації є суб’єктивізація держав, які раніше вважалися периферією. Розширення BRICS+, включення до союзу Саудівської

Аравії, Еміратів, Ірану, Ефіопії, Єгипту, свідчить нам про формування геополітичної альтернативи Заходу. Це не єдиний блок, але це «коаліція незадоволених» існуючою фінансовою архітектурою (домінуванням долара). Трансформація порядку тут полягає в переході від уніполярного моменту до фрагментованої мультиполярності, де великі держави змушені конкурувати за прихильність середніх потуг (Туреччина, Бразилія, Індія, Індонезія), які використовують свою географічну та ресурсну значущість для отримання преференцій від обох таборів (США та Китаю).

В умовах переходу до фрагментованої мультиполярності критичним чинником трансформації стає зміна стратегічної поведінки так званих «середніх потуг» (Middle Powers). На відміну від епохи холодної війни, коли держави були змушені обирати один із двох ідеологічних та безпекових таборів, сучасна архітектура дозволяє реалізовувати політику «стратегічного хеджування» (strategic hedging).

Експлікацією цього підходу є зовнішньополітична доктрина Індії, яку Делі визначає як стратегічну автономію. Індія одночасно бере участь у безпекових ініціативах Заходу, спрямованих на стримування Китаю, і водночас є ключовим членом BRICS та ШОС, сприяючи побудові пост-західного фінансового порядку. Політика «багаторівневого вирівнювання» (multi-alignment) створює новий тип динаміки, де глобальний порядок формується не через консенсус великих держав, а через постійний торгівельний та політичний арбітраж «середніх гравців».

Поведінка Туреччини в межах НАТО, як приклад. Анкара використовуючи своє унікальне географічне положення як контролера Чорноморських проток (конвенція Монтре) та енергетичного хаба між Сходом і Заходом, Туреччина задіює трансакційну зовнішню політику. Закупівля російських систем С-400 при одночасному постачанні ударних БПЛА Україні та розширенні впливу в Центральній Азії через Організацію тюркських держав демонструє, як регіональна держава може девальвувати монопольний вплив гегемона, нав’язуючи власні правила гри в межах стратегічних вузлів.

Геоекономіка ресурсного націоналізму та боротьба за критичну сировину. Трансформація порядку у XXI столітті нерозривно пов'язана з переходом від нафтового геополітичного циклу до циклу металів «перехідного періоду». Якщо у XX столітті контроль над Перською затокою визначав статус супердержави, то сьогодні таким «стратегічним майданчиком» стають регіони залягання літію, кобальту, нікелю та графіту. Держави-власники ресурсів більше не задовольняються роллю сировинних додатків і починають використовувати свої поклади як геоекономічну зброю.

Для глобального порядку це означає перехід від глобалізованих ланцюгів постачання до вертикально інтегрованих блокових економік. США впроваджують концепцію «friend-shoring» (перенесення виробництва до союзних держав), тоді як Китай відповідає стратегією «Dual Circulation» (орієнтація на внутрішнє споживання при збереженні експортної потужності). Розрив єдиного економічного простору на зони впливу маркує кінець епохи неоліберальної глобалізації.

Третім фундаментальним чинником є дезінтеграція глобального кіберпростору, що отримала назву «Сплінтернет» (Splinternet). Колишнє уявлення про інтернет як про вільне, транскордонне середовище поступається місцем концепції цифрового суверенітету [34].

Трансформація порядку тут відбувається за лінією розлому між двома технологічними стандартами:

1. Західна ліберальна модель: Базується на відкритості мереж, але з дедалі жорсткішим санкційним контролем над «вузькими місцями» (дизайн мікросхем, літографічне обладнання ASML).

2. Китайська модель "Великого брандмауера": Державно-центрична модель, що використовує цифрові технології (розпізнавання обличчя, соціальний кредит) для соціального контролю та просування власних стандартів (ініціатива Digital Silk Road).

Конфлікт навколо 5G-інфраструктури компанії Huawei став прецедентом, де технічний стандарт було прирівняно до національної безпеки. Ерозія

глобальних стандартів у сфері штучного інтелекту та передачі даних призводить до того, що світ розпадається на технологічні домени. Ситуація, де держава, яка прийняла китайські цифрові стандарти, стає де-факто залежною від екосистеми Пекіна, що робить її перехід у західний безпековий контур технічно неможливим.

Геоекономічна трансформація була б неповною без аналізу спроб дедоляризації світової економіки. Використання долара як інструменту фінансового примусу (відключення Росії від SWIFT, заморожування резервів Афганістану та Лівії) змусило велику кількість акторів (Китай, Бразилію, країни АСЕАН) шукати шляхи обходу американської фінансової інфраструктури.

Трансформація глобального порядку у XXI столітті знаменує собою остаточний демонтаж уніполярного світу та перехід до фрагментованої мультиполярності, де геополітична експансія та геоекономічний протекціонізм злилися в єдиний інструментарій державної стратегії. Повернення «ретериторіалізації» та перенесення центру світової політики до Індо-Тихоокеанського регіону нівелюють колишні інституційні рамки глобальної безпеки, заміщуючи їх гнучкими мережевими альянсами та функціональними коаліціями. Безпековий та технологічний розрив між ліберально-західною екосистемою та альтернативними центрами сили унаочнюється через інфраструктурне суперництво, формування «Сплінтернету» та вибудову вертикально інтегрованих блокових економік у межах стратегій «friend-shoring» та «dual circulation». У цьому новому координатному просторі традиційне підпорядкування периферії гегемонам поступається місцем трансакційній логіці, де «середні потуги» успішно реалізують політику стратегічного хеджування та багаторівневого вирівнювання, девальвуючи монопольний вплив великих держав.

РОЗДІЛ 2
ЕВОЛЮЦІЯ АМЕРИКАНО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИН У 2001–2016 РР: ВІД СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ДО СТРУКТУРНОГО СУПЕРНИЦТВА

2.1. Інституціоналізація економічної взаємозалежності: вступ КНР до СОТ і феномен «Chimerica»

Дослідження динаміки американо-китайських відносин у 2001–2016 роках вимагає детального аналізу періоду, коли зовнішньополітичний курс США визначався доктриною ліберального інституціоналізму.. Точкою відліку цього етапу виступає грудень 2001 року – офіційний вступ Китайської Народної Республіки до Світової організації торгівлі, що ознаменувало завершення багаторічного процесу переговорів та початок безпрецедентного експерименту з інкорпорації найбільшої авторитарної держави в архітектуру глобального капіталізму. Цей крок не був суто технічним актом економічної лібералізації; він був підкріплений глибоким ідеологічним переконанням американської еліти, так званим консенсусом Вашингтона, що включення Китаю до світових інституцій неминуче запустить процеси внутрішньої політичної демократизації та приведе Пекін до статусу «відповідального акціонера» (responsible stakeholder) існуючого світопорядку [67].

Інституціоналізація цієї взаємозалежності призвела до виникнення унікального економічного симбіозу, який історик Н. Фергюсон та економіст М. Шуларік концептуалізували через термін «Chimerica» (Чимерика). Цей феномен описував фактичне зрощення двох найбільших економік світу в єдину систему, де Китай виступав у ролі глобального виробничого цеху та гігантського акумулятора заощаджень, а Сполучені Штати – у ролі головного споживача та емітента світової резервної валюти [19]. Механізм «Чимерики» базувався на рециркуляції капіталу, Пекін, отримуючи величезні профіцити від торгівлі зі США, не спрямовував їх на внутрішнє споживання, а інвестував назад в

американські активи, насамперед у казначейські «облігації» (Treasuries). Це дозволяло Вашингтону підтримувати низькі відсоткові ставки, стимулювати надмірне споживання та фінансувати дефіцит бюджету, тоді як Китай отримував доступ до західних технологій, ринків збуту та можливість здійснювати прискорену індустріалізацію без ризику гіперінфляції. Така конфігурація тривалий час сприймалася як ситуація «win-win», тому вона ілюструє ліберальну тезу про абсолютні вигоди співпраці, де економічна раціональність нівелює геополітичне суперництво.

Однак під поверхнею інституційної стабільності накопичувалися структурні суперечності, які неореалістична школа інтерпретує як системну помилку ліберального дизайну. Глибока інтеграція Китаю до СОТ дозволила Пекіну використовувати переваги відкритого ринку, зберігаючи при цьому жорсткий державний контроль над ключовими секторами економіки через систему державних підприємств (SOE) та маніпуляції валютним курсом. Це створює асиметрію взаємозалежності, де Китай поступово перейшов від простої збірки дешевих товарів до агресивного поглинання високотехнологічних ланцюгів. Феномен «China Shock», який описаний економістом Д. Аутором, продемонстрував руйнівний вплив цієї інтеграції на промисловий сектор США (так званий «Іржавий пояс»), що призвело до деіндустріалізації цілих регіонів та заклало соціальні підвалини для майбутнього перегляду американської зовнішньої політики [5].

Дослідники період «Chimerica» характеризують створенням складних дворівневих механізмів діалогу, таких як Стратегічний та економічний діалог (S&ED), започаткований за адміністрації Буша-молодшого та розширений за Б. Обами. Ці інституційні майданчики мали на меті управління конфліктами в режимі реального часу, охоплюючи питання від кліматичних змін до валютної політики, проте ефективність цих зусиль дедалі більше обмежувалася процесами, що відбувалися на рівні реального економічного базису. Саме тому глибока ерозія моделі «Chimerica» та перехід до структурного суперництва в період 2001–2016 років неможливо повноцінно осмислити без детального

аналізу ролі транснаціональних корпорацій та еволюції проблеми інтелектуальної власності, що стала епіцентром розломів у відносинах. У перше десятиліття після вступу КНР до СОТ американський корпоративний сектор виступав як найпотужніше лобі збереження стратегічного партнерства, оскільки доступ до китайського ринку та дешевої робочої сили забезпечував надприбутки, які реінвестувалися в технологічний розвиток на Заході. Проте специфіка китайської моделі державного капіталізму передбачала неявний, але обов'язковий податок на вхід у формі «примусової передачі технологій» (forced technology transfer). Західні компанії, створюючи спільні підприємства з китайськими контрагентами, фактично передавали критичні ноу-хау, які згодом використовувалися державними корпораціями КНР для створення конкурентних аналогів. Це призвело до виникнення парадоксу: ліберальна інституційна рамка, покликана захищати права власності, була використана Пекіном для системного поглинання технологічного капіталу Заходу, що з точки зору неореалізму є класичною формою наздоганяючого розвитку за рахунок ресурсів суперника [7].

Криза 2008 року відіграла роль каталізатора когнітивного зсуву в Пекіні, де виникло переконання у неминучому занепаді Заходу та «історичному вичерпанні» американської моделі ліберальної демократії. Китайські стратеги почали відкрито обговорювати концепцію «Схід піднімається, Захід занепадає» (Dong Sheng Xi Jiang), що призвело до відмови від завіту Ден Сяопіна «приховувати свою силу і чекати слушного моменту» (Tao Guang Yang Hui). Замість цього Пекін перейшов до реалізації амбітних геоекономічних проєктів, таких як ініціатива «Один пояс, один шлях» (Belt and Road Initiative, 2013 р.) та створення Азійського банку інфраструктурних інвестицій (AIIB) [39]. Ці кроки означали створення паралельної інституційної реальності, де КНР виступала вже не як учень у західній системі, а як архітектор власного світопорядку. З точки зору неореалістичної теорії, це був момент переходу від внутрішнього нарощування потужності до зовнішньої експансії, що є типовою поведінкою

держави, яка досягла економічного паритету з гегемоном і прагне переглянути умови розподілу глобального впливу.

Реакцією США на ці тектонічні зміни стала стратегія «Розвороту до Азії» (Pivot to Asia), яка намагалася поєднати неореалістичне військове стримування з ліберально-інституційною ізоляцією Китаю. Створення Транстихоокеанського партнерства (TPP) – грандіозна торговельна угода, яка навмисно виключала Китай і мала на меті встановлення таких високих стандартів праці, екології та захисту інтелектуальної власності, які Пекін не зміг би прийняти без радикальної трансформації своєї політичної системи. TTP перетворилося на інструмент економічного стримування, де ліберальні правила гри використовувалися як бар'єр для обмеження китайської експансії. Проте нездатність Вашингтона ратифікувати цю угоду через внутрішньополітичні розбіжності та зростання популізму продемонструвала системну вразливість демократичного гегемона перед обличчям монолітного авторитарного виклику.

На завершальному етапі цього періоду, до 2016 року, стало очевидним, що феномен «Chimerica» трансформувався у стан «глибокої стратегічної підозри». Модернізація китайського військового флоту, створення штучних островів у Південнокитайському морі та проголошення стратегії «Зроблено в Китаї 2025» (Made in China 2025) прямо вказували на намір Пекіна досягти домінування в технологіях майбутнього та витіснити США з Азійського регіону [35]. Економічна взаємозалежність, яка раніше вважалася запобіжником конфлікту, тепер сприймалася обома сторонами як джерело вразливості. США усвідомили свою залежність від китайських ланцюгів постачання, а Китай – свою залежність від американських технологій та фінансової системи.

2.2. Співпраця у сфері безпеки після 11 вересня та межі стратегічної довіри

Трансформація безпекової динаміки між Вашингтоном та Пекіном на початку XXI століття була радикально скоригована подіями 11 вересня 2001

року, які стали точкою раптового розриву попередньої конфронтаційної траєкторії. До цієї дати адміністрація Дж. Буша-молодшого, спираючись на неореалістичні розрахунки, відкрито класифікувала КНР як стратегічного конкурента, що було логічним наслідком інциденту з літаком-розвідником ЕР-3 біля острова Хайнань у квітні 2001 року, але, терористичні атаки на ВТЦ та Пентагон змінили ієрархію загроз у національній стратегії безпеки США, вивівши на перший план боротьбу з недержавними акторами та ісламістським тероризмом. У цій системі координат Китай перетворився з потенційного противника на необхідного партнера у «Глобальній війні з тероризмом» (GWOT). Пекін, продемонструвавши свій винятковий дипломатичний прагматизм, одним із перших висловив підтримку Вашингтону, що дозволило йому зняти напруженість у двосторонніх відносинах та отримати від США мовчазну згоду на проведення власної політики «жорсткої руки» у внутрішніх регіонах, зокрема в Сіньцзяні [25].

Логіка співпраці країн цього періоду базувалася на взаємному обміні стратегічними поступками. США потребували підтримки Китаю як постійного члена Ради Безпеки ООН для легітимізації операцій в Афганістані та Іраку, а також для отримання розвідувальної інформації щодо мереж Аль-Каїди в Центральній Азії. Натомість Пекін майстерно інкорпорував свою боротьбу з уйгурським сепаратизмом у глобальний антитерористичний наратив. Результатом цієї трансакційної дипломатії стало внесення Вашингтоном «Східнотуркестанського ісламського руху» (ETIM) до списку терористичних організацій, що де-факто означало відмову США від активної критики порушень прав людини в Китаї в обмін на геополітичну лояльність [67]. Ці санкції були класичним прикладом реалізації неореалістичного принципу спільного ворога, де загроза з боку недержавних акторів тимчасово переважила структурне тертя між двома великими державами. Однак така співпраця мала суто інструментальний характер, тому вона не зачіпала фундаментальних розбіжностей щодо майбутнього устрою Азійсько-Тихоокеанського регіону, що створювало крихкий фундамент для подальшої взаємодії.

Фази інституціоналізації безпекового діалогу через механізми управління регіональними кризами, де Китай почав брати на себе роль медіатора. Найбільш рельєфно це проявилося у межах Шестисторонніх переговорів щодо ядерної програми КНДР, ініційованих у 2003 році. Вашингтон, будучи виснаженим війнами на Близькому Сході, делегував Пекіну значну частину відповідальності за стабілізацію Корейського півострова. Це цілком відповідало ліберально-інституційній концепції «відповідального акціонера», яку пізніше сформулював Роберт Зеллік [67]. З точки зору США, активна роль Китаю в стримуванні Пхеньяна мала підтвердити його готовність діяти в межах існуючого міжнародного порядку та поважати норми нерозповсюдження масової зброї. Проте вже тоді проявилися перші межі стратегічної довіри: Пекін використовував ці переговори не для повної денуклеаризації КНДР, а для збереження буферної зони та недопущення колапсу північнокорейського режиму, що могло призвести до об'єднання Кореї під егідою США.

Період безпосередньо після 11 вересня створив парадоксальну ситуацію, де на тлі формального партнерства відбувалося приховане накопичення потенціалу для майбутнього розриву. США сприймали співпрацю з Китаєм як спосіб інтегрувати його в західну систему безпеки на правах молодшого партнера, тоді як Китай розглядав цей період як «стратегічне вікно можливостей» для внутрішньої модернізації та зміцнення своїх позицій без прямого виклику гегемону.

У той час як США були заклопотані «Глобальною війною проти тероризму» та пов’язаними з нею колосальними витратами для наддержави, у глобальній архітектурі безпеки виник асиметричний розрив, оскільки в той час як офіційний Вашингтон був поглинутий операційним менеджментом конфліктів низької інтенсивності на Близькому Сході, Пекін здійснював системну реконфігурацію свого оборонного сектору, переходячи від моделі масової сухопутної армії до концепції технологічно довершених сил проектування потужності. Трансформація відбувалася в умовах хронічної відсутності воєнної прозорості, що в межах неореалістичної парадигми

автоматично інтерпретувалося американським оборонним істеблішментом як підготовка до стратегічного ревізіонізму. Ерозія довіри стала специфічна китайська стратегія стратегічної невизначеності щодо темпів і цілей модернізації Народно-визвольної армії Китаю (НВАК), яка, попри постійні запевнення у «мирному характері піднесення», демонструвала чіткий фокус на нейтралізації американських переваг у західній частині Тихого океану.

Фундаментальний розрив у сприйнятті безпекової архітектури став очевидним через розвиток Китаєм потенціалу обмеження доступу та маневру (A2/AD). Цей асиметричний підхід був розроблений як пряма відповідь на уроки Третьої кризи в Тайванській протоці 1995–1996 років, коли США продемонстрували здатність безперешкодно оперувати авіаносними групами біля китайських берегів. У період 2000-х років Пекін інвестував колосальні ресурси в розробку протикорабельних балістичних ракет, тихих підводних човнів та інтегрованих систем ППО, що мало на меті створити «зону відчуження» для американських сил у межах першої ланцюга островів. Для Вашингтона це означало не тільки технічний виклик, а й замах на фундаментальний принцип глобальної стабільності, свободу судноплавства та здатність виконувати союзницькі зобов'язання перед Японією та Філіппінами.

Особливо гострою точкою розлому, яка фактично шокувала американське стратегічне співтовариство і підірвала ліберальні сподівання на «соціалізацію» Китаю, стало випробування Пекіном протисупутникової зброї (ASAT) у січні 2007 року. Знищення власного застарілого метеорологічного супутника прямим попаданням ракети продемонструвало здатність КНР загрожувати американському домінуванню в космічному просторі, на якому базується вся сучасна система військового управління, зв’язку та розвідки США. Використання такої зброї була цілком символічним кінцем епохи наївної довіри, оскільки вона відбулася без жодного попередження і прямо суперечила китайським дипломатичним заявам про необхідність демілітаризації космосу. З точки зору неореалістичного аналізу, цей інцидент підтвердив, що Пекін активно готується до «війни нового типу», де головною метою є не конвенційна

перемога на полі бою, а параліч високотехнологічної інфраструктури супротивника. Нездатність сторін виробити дієві механізми верифікації та контролю над озброєннями в космічній та кібернетичній сферах лише поглибила стан взаємної підозри, роблячи будь-які подальші запевнення у мирних намірах порожніми деклараціями.

Паралельно з технологічним суперництвом відбувалося загострення територіальних суперечок у Південнокитайському морі, де Китай почав поступово переходити від політики дипломатичного маневрування до політики доконаних фактів. Інцидент з американським розвідувальним судном USNS Impeccable у 2009 році, коли китайські кораблі здійснили небезпечні маневри з метою витіснення його з виключної економічної зони КНР, маркував початок нової фази морського протистояння. Пекін почав відкрито заперечувати американську інтерпретацію Конвенції ООН з морського права (UNCLOS), стверджуючи, що військова активність іноземних держав у його прибережних водах вимагає попереднього дозволу [15]. Інцидент створив концептуальний глухий кут: США наполягали на збереженні існуючого ліберального морського порядку, тоді як Китай прагнув створити «сферу виключного впливу», що відповідало б його новому статусу великої держави. Подальша активність Пекіна з розбудови штучних островів та їх мілітаризації, попри публічні обіцянки Сі Цзіньпіна у 2015 році не перетворювати ці об’єкти на військові бази, остаточно поховала залишки стратегічної довіри між Вашингтоном і Пекіном.

Межі стратегічної довіри також були чітко окреслені через нездатність сторін узгодити свої підходи до регіональних криз, насамперед навколо Північної Кореї та Ірану. Хоча Китай офіційно підтримував режим нерозповсюдження, він послідовно виступав проти жорстких санкцій, які могли б призвести до дестабілізації режимів, що межують з його територією. Для США це виглядало як подвійна гра, де Пекін використовує свою роль медіатора для затягування часу та посилення власних геополітичних важелів. Водночас Китай сприймав американську політику зміцнення альянсів в Азії як спробу

«холодного оточення», що змушувало його ще тісніше співпрацювати з Росією та іншими антизахідними акторами. До кінця 2016 року архітектура безпеки, яка мала б базуватися на спільних інтересах боротьби з тероризмом та стабілізації глобальної економіки, виявилася повністю еродованою. Структурні чинники – зростання могутності Китаю та опір США будь-яким спробам перегляду статус-кво – виявилися сильнішими за інституційні механізми діалогу, перетворивши стратегічне партнерство на пусту оболонку, всередині якої вже сформувалося повномасштабне структурне суперництво.

2.3. «Розворот до Азії» адміністрації Б. Обами як початок стратегічного стримування Китаю

Концептуалізація стратегії «Розвороту до Азії» (пізніше офіційно перейменованої на «Стратегічне перебалансування» – Strategic Rebalancing), проголошеної адміністрацією Б. Обами у 2011 році, маркує один із найбільш радикальних поворотів у зовнішньополітичному курсі США з моменту закінчення холодної війни. Цей крок став прямим наслідком усвідомлення того, що попередня стратегія «залучення» (engagement), яка домінувала протягом двох десятиліть, не призвела до очікуваної лібералізації Китаю, а навпаки – сприяла зростанню ревізіоністської держави, здатної кинути виклик американській гегемонії. Доктринальний фундамент «Розвороту» було закладено у програмній статті тодішнього державного секретаря Г. Клінтон «Тихоокеанське століття Америки» (America’s Pacific Century), опублікованій у часописі Foreign Policy. В цьому документі було чітко артикульовано, що майбутнє глобальної політики вирішуватиметься не в пісках Близького Сходу, а у водах та на ринках Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР). США, змучені десятиліттями виснажливих війн в Іраку та Афганістані, розпочали процес стратегічної деескалації на другорядних напрямках задля концентрації ресурсів проти головного системного суперника [14].

З точки зору неореалістичної парадигми, «Розворот» був класичною реакцією панівної держави на зміну структурного балансу сил. Адаптація до нових реалій вимагала від Вашингтона переходу від політики «доброзичливого ігнорування» китайської експансії до активного зовнішнього балансування. Перехід передбачав не лише нарощування фізичної присутності, а й інтелектуальну деконструкцію попереднього порядку денного, де боротьба з тероризмом була центральною віссю. Адміністрація Обами усвідомила, що поки США витрачали трильйони доларів на державне будівництво в Кабулі та Багдаді, Пекін здійснював тиху експансію, створюючи мережі залежностей по всьому периметру Індійського та Тихого океанів.

Дипломатичний складник «Розвороту» базувався на принципі багатостороннього оточення Китаю через зміцнення старих альянсів та залучення нових партнерів, які мали власні побоювання щодо зростання КНР. Вашингтон розпочав масштабну модернізацію своїх «якорних» союзів з Японією, Південною Кореєю, Австралією та Філіппінами. Особлива увага приділялася формуванню нових стратегічних зв’язків з країнами, які історично мали напружені відносини з Пекіном, зокрема з В'єтнамом та Індією. Це була спроба створити так зване «кільце стабільності», яке б обмежило простір для китайського маневру. Вступ США до Східноазійського саміту (EAS) та активізація участі у форумах АСЕАН мали на меті продемонструвати регіональним елітам, що Америка «повернулася в Азію» не як тимчасовий гість, а як постійний гарант безпеки та статус-кво. Така дипломатична гіперактивність мала на меті запобігти формуванню китаєцентричного порядку, де менші держави були б змушені приймати умови Пекіна через відсутність альтернативного центру сили [37].

Ліберально-інституційний аспект «Розвороту» проявлявся у спробі нав’язати регіону систему правил та норм, які б нівелювали переваги китайської моделі державного капіталізму. Адміністрація Обами прагнула довести, що американське лідерство базується не лише на авіаносних групах, а й на здатності генерувати глобальні суспільні блага та встановлювати високі

стандарти управління. Проте, за цією ліберальною риторикою ховалася жорстка геополітична калькуляція: створення інституційних бар'єрів, які б змусили Китай або грати за західними правилами (що підривало б його внутрішню модель), або опинитися в ізоляції. Перебалансування було спробою виграти час для внутрішньої рекуперації США, одночасно створюючи для Китаю ситуацію стратегічного перенапруження на його власних кордонах.

Військовий та технологічной складник «Розвороту» був найбільш амбітним і водночас найбільш провокативним елементом американської політики в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, перетворивши теоретичне стримування на фізичне накопичення бойового потенціалу безпосередньо біля кордонів КНР. Індикатором цього зсуву стала декларація про перерозподіл ресурсів Міністерства оборони США, згідно з якою до 2020 року 60% американського військово-морського флоту та авіації мали бути зосереджені в Тихому океані. Це не було просто кількісним переміщенням застарілих одиниць техніки; це передбачало дислокацію найбільш передових платформ, включаючи винищувачі п'ятого покоління F-22 та F-35, авіаносці типу «Джеральд Форд» та найновіші системи протиракетної оборони. З точки зору структурного реалізму, такий масштабний зсув військового фокусу маркував кінець епохи американського домінування на Близькому Сході та офіційне визнання Китаю як «рівного суперника» (peer competitor), що вимагає концентрації всіх доступних засобів стримування [58].

Оперативним ядром мілітарного перебалансування стала концепція «Повітряно-морської операції» (Air-Sea Battle, ASB), розроблена як пряма відповідь на зростаючий потенціал Китаю у сфері обмеження доступу та маневру (A2/AD). Стратеги Пентагону усвідомили, що традиційна американська перевага у відкритому океані нівелюється китайськими береговими комплексами, протикорабельними ракетами та кібернетичними засобами паралічу систем управління. Концепція ASB передбачала інтеграцію дій флоту, авіації, космічних та кібернетичних сил для придушення китайських

систем спостереження та удару ще до того, як вони зможуть вразити американські платформи.

Зміна самої географії американської присутності, яка перейшла від концентрації на великих стаціонарних базах (таких як Окінава чи Гуам) до моделі «розподіленої сили». Усвідомлюючи вразливість великих об'єктів перед масованим ракетним ударом НВАК, адміністрація Обами розпочала пошук нових, більш гнучких пунктів базування. Укладення домовленостей про ротаційну присутність американських морських піхотинців у Дарвіні (Австралія), використання морських баз у Сінгапурі для нових бойових кораблів прибережної зони (LCS), а також підписання Розширеної угоди про оборонне співробітництво (EDCA) з Філіппінами у 2014 році – все це було частиною стратегії створення мережі такнезваних «лілійних листків» (lily pads). Невеликі, але стратегічно розташовані пункти дозволяли США контролювати ключові «вузькі місця» (chokepoints), такі як Малаккська протока, та швидко реагувати на кризи в Південнокитайському морі, фактично оточуючи Китай гнучким військовим кордоном [64].

На завершальному етапі адміністрації Обами мілітарний «Розворот» отримав своє логічне продовження у формі «Третьої стратегії компенсації» (Third Offset Strategy) [66]. Доктрина стратегії мала на меті збереження якісної технологічної переваги США над Китаєм через розробку та впровадження проривних технологій: штучного інтелекту, автономних підводних апаратів, гіперзвукової зброї та спрямованої енергії. Вашингтон зрозумів, що в умовах, коли Китай здатен змагатися у кількості кораблів та ракет, єдиним способом стримування є переведення конкуренції у площину, де американська інноваційна екосистема залишається поза конкуренцією.

Але, для повноцінної реалізації стратегії адміністрація Обами усвідомлювала, що суто мілітарного перебалансування недостатньо для стримування Китаю, чия потужність базувалася насамперед на економічній експансії та інституційному маневруванні. Відтак, Транстихоокеанське партнерство було задумане не як класична угода про зону вільної торгівлі, а як

«економічне НАТО» для Азійсько-Тихоокеанського регіону, грандіозний геоекономічний проєкт, покликаний створити нормативний бар'єр навколо китайської моделі державного капіталізму. Основна філософія ТТП полягала в тому, що США та їхні партнери мали «написати правила гри для XXI століття» до того, як це зробить Пекін. З точки зору ліберального інституціоналізму, це була спроба створити золотий стандарт міжнародних торговельних норм, які включали б жорсткі вимоги до захисту інтелектуальної власності, екологічних стандартів, прав трудових колективів та, що найважливіше, обмеження преференцій для державних підприємств (SOEs). Останній пункт був спрямований безпосередньо на деконструкцію конкурентних переваг КНР, де державний сектор є основою політичної та економічної стабільності режиму.

Геополітична логіка ТТП базувалася на навмисному виключенні Китаю з переговорного процесу на початкових етапах, що створювало для Пекіна складну стратегічну дилему, або приєднатися до партнерства пізніше, прийнявши нав'язані Вашингтоном правила (що означало б радикальну внутрішню реформу та послаблення контролю Компартії над економікою), або залишитися в ізоляції від найбільш динамічного торговельного блоку світу, що охоплював 40% глобального ВВП [21]. Залучення до угоди таких різнопланових акторів, як Японія, В'єтнам, Малайзія та Бруней, мало на меті переорієнтувати їхні економічні вектори з китайського ринку на американську технологічну та споживчу екосистему. Для таких країн, як В'єтнам, участь у ТТП була не лише економічним шансом, а й способом «геополітичного страхування» від домінування великого північного сусіда. ТТП мало стати м'якою силою стримування, яка б доповнювала авіаносні групи США нормативною потужністю, роблячи китайську модель розвитку менш привабливою для регіональних еліт. Проте в економічній площині зіткнувся з непереборними внутрішньополітичними перешкодами, які зрештою призвели до його концептуального обвалення. Попри те, що ТТП було підписане у лютому 2016 року, воно зустріло шалений опір всередині самих Сполучених Штатів.[46] Зростання популістських настроїв, підживлене наслідками

деіндустріалізації та відчуттям, що попередня глобалізація була вигідна лише транснаціональним корпораціям, а не середньому класу, зробило ратифікацію угоди в Конгресі політично неможливою. Критики з обох боків політичного спектру стверджували, що ТТП призведе до подальшої втрати робочих місць та підірве американський суверенітет. Це продемонструвало адміністрації Обами глибокий розрив між стратегічними інтересами Вашингтона як глобального гегемона (якому ТТП було необхідне для стримування Китаю) та внутрішніми соціально-економічними реаліями американського суспільства. Нездатність адміністрації Обами переконати власний електорат у необхідності цієї угоди стала симптомом кризи ліберального світопорядку, де внутрішня стабільність гегемона почала конфліктувати з його зовнішньополітичними зобов'язаннями.

Фіаско ТТП, що завершилося офіційним виходом США з угоди відразу після приходу до влади адміністрації Дональда Трампа у 2017 році, стало найбільшою стратегічною поразкою всього проєкту «Розвороту до Азії». Це залишило «Розворот» з перекошеною структурою: США мали потужний військовий компонент, але фактично втратили економічний важіль впливу на регіон. Пекін скористався цим вакуумом миттєво, просуваючи власну альтернативу – Всебічне регіональне економічне партнерство (RCEP), яке, на відміну від ТТП, не містило жорстких вимог щодо прозорості та прав людини, але пропонувало реальний доступ до китайського ринку [45]. Замість того, щоб обмежити Китай правилами, США самі опинилися поза межами нової інтеграційної архітектури Азії.

Період адміністрації Обами завершився у стані «стратегічної незавершеності», «Розворот до Азії» зумів чітко ідентифікувати Китай як головну загрозу та розпочати мілітарну підготовку до протистояння, проте він не зміг трансформувати економічну взаємозалежність на свою користь. Подальша ескалація, що розпочалася після 2016 року, вже не мала ліберального флеру правил та норм – вона перейшла у фазу прямого, грубого та безкомпромісного силового суперництва, де економічні зв'язки стали не об'єктом регулювання, а зброєю у великій війні за глобальне домінування. Це

ознаменувало перехід від стратегічного перебалансування до відкритої конфронтації, яка визначила характер наступного десятиліття.

РОЗДІЛ 3
КОНСОЛІДАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОНФРОНТАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ БІПОЛЯРНОСТІ (ПОЧАТОК 2017– ПОЧАТОК 2025 РР.)

3.1. Зміна парадигми відносин між США та КНР за адміністрації Д. Трампа: торговельна війна та технологічне стримування

Прихід до влади адміністрації Д. Трампа у січні 2017 року став не просто черговою зміною політичних еліт у Вашингтоні, а ознаменував фундаментальний епістемологічний розрив із тридцятирічною стратегією залучення (engagement), яка базувалася на ліберально-оптимістичних очікуваннях щодо трансформації Китаю через ринкову інтеграцію. Нова адміністрація здійснила радикальну ревізію зовнішньополітичного курсу, перейшовши від спроб соціалізації Пекіна до відкритого стратегічного суперництва, де економічні відносини вперше були офіційно ототожнені з національною безпекою. Перехід отримав своє доктринальне закріплення у Стратегії національної безпеки (NSS) 2017 року, де Китай було вперше ідентифіковано не як партнера чи відповідального акціонера, а як ревізіоністську державу та стратегічного конкурента, що прагне підірвати американський вплив і переформатувати світовий порядок відповідно до власних авторитарних преференцій [51].

Одним з головних елементів нової парадигми став так званий відхід від логіки абсолютних вигод ліберального інституціоналізму на користь жорсткого неореалістичного аналізу відносних вигод. В ідеології «America First» торговельний дефіцит із Китаєм, який у 2017 році досяг рекордних 375 мільярдів доларів, трактувався не як природний наслідок глобалізації чи порівняльних переваг, а як пряме викачування національного багатства США, що підриває їхню індустріальну базу та, відповідно, оборонний потенціал. Саме в цей час геоекономіка стала головним інструментом «великої стратегії» (grand

strategy), де тарифи та митні обмеження почали розглядатися як законні засоби захисту суверенітету та вирівнювання структурних асиметрій. Ці маркери показали кінець епохи, коли економіка була відокремлена від безпекових розрахунків, і початок епохи озброєної взаємозалежності, де кожна торговельна транзакція оцінювалася через призму майбутнього балансу сил.

Юридичним та концептуальним тригером до початку відкритої фази протистояння стало розслідування в межах Статті 301 Закону про торгівлю 1974 року, ініційоване Торговельним представником США (USTR) Робертом Лайтхайзером у серпні 2017 року [42].

Фокус цього розслідування був спрямований на системні практики Китаю щодо примусової передачі технологій, викрадення інтелектуальної власності та державного субсидування в межах стратегії «Made in China 2025».[42] Для адміністрації Трампа ця китайська ініціатива стала символом екзистенційної загрози, оскільки вона прямо вказувала на намір Пекіна досягти домінування у галузях майбутнього – від штучного інтелекту до аерокосмічної промисловості.

Логіка перших кроків адміністрації Трампа була цілком зрозумілою, тому вона базувалася на переконанні, що Китай занадто довго використовував відкритість західних ринків, зберігаючи при цьому закриту, дирижистську систему всередині. Впровадження тарифів мало на меті створити такий рівень тиску на китайську економіку, який змусив би Пекін відмовитися від неринкових практик та забезпечити реальний паритет у двосторонніх відносинах. Проте, з точки зору неореалізму, Пекін сприйняв ці дії як спробу заблокувати його право на розвиток та зупинити його технологічне піднесення, що лише посилило внутрішню мобілізацію КНР та її готовність до тривалого протистояння. Логіка Д. Трампа та Білого Діму створила ситуацію тупикової гри, «zero-sum game», де будь-яка поступка однієї сторони сприймалася як стратегічна поразка, що призвело до швидкої ескалації митної війни, яка до середини 2018 року охопила вже товари на суму 250 мільярдів доларів [22].

Початковим етапом трансформації було також руйнування інституційних механізмів діалогу, що існували раніше. Адміністрація Трампа свідомо

паралізувала роботу двосторонніх комісій, вважаючи їх марними балачками, які лише давали Китаю час для нарощування сили. Замість багатосторонніх зусиль, таких як TPP, з якого Трамп вийшов у перший тиждень каденції, Вашингтон перейшов до одностороннього тиску, ігноруючи норми СОТ [27].

На цьому етапі ми фактично бачимо глибоку кризу ліберального інституціоналізму, оскільки, гегемон, який колись створив ці правила, сам став їхнім головним критиком, вважаючи, що вони більше не служать його інтересам у боротьбі зі зростаючим суперником, та стало початком торговельної війни, що почалась навесні 2018 року, а саме з з введення тарифів на сталь та алюміній, а згодом – на широкий спектр китайських товарів вартістю 50 мільярдів доларів [28].

З позиції США їхня стратегія цілком вписується в концепцію економічного примусу, розроблену в рамках неоліберального інституціоналізму, коли держава використовує взаємозалежність не як стабілізуючий чинник, а як важіль тиску. Логіка тут полягає в тому, що асиметрична вразливість Китаю перед втратою доступу до американського ринку змусить Пекін піти на структурні поступки, які він відкидав у ході багаторічних переговорів у рамках СОТ та двосторонніх консультацій.

Проте ця стратегія виявилась внутрішньо суперечливою. З одного боку, тарифи мали змінити поведінку Китаю, з іншого – вони водночас завдавали відчутного удару по американських споживачах та виробничих ланцюжках, де китайські комплектуючі займали центральне місце. Дослідження опубліковане в Journal of Economic Perspectives, зафіксувало, що тягар американських тарифів майже повністю ліг на американських імпортерів, а не на китайських експортерів – що прямо суперечило риториці адміністрації про те, що «Китай платить за тарифи» [3].

Пенік зі свого боку обрав стратегію асиметричної відповіді, замість симетричного підвищення тарифів, зосереджуючи удари на секторах, чутливих у політичному сенсі для американської внутрішньої аудиторії, – зокрема, на сільськогосподарській продукції зі штатів Середнього Заходу, потенційно

болюча база Республіканської партії. Така тактика свідчила про усвідомлене використання внутрішньополітичних вразливостей противника – підхід, який у літературі з геоекономіки описується як «targeted linkage» або цілеспрямоване перехрещення торговельних та електоральних інтересів [10].

Розгортання положень Стратегії національної безпеки 2017 року призвело до фундаментальної ревізії поняття «економічна безпека», яка відтепер почала трактуватися як невід'ємна і детермінуюча складова національної безпеки США. В межах адміністрації Д. Трампа сформувався консенсус щодо того, що тривалий період деіндустріалізації та вимивання технологічних компетенцій на користь Китаю став результатом стратегічного прорахунку попередніх десятиліть [51].

Торговельна війна, що розпочалася у 2018 році, була не лише інструментом вирівнювання торговельного балансу, а й першим масштабним актом геоекономічного стримування, спрямованим на підрив фінансової та технологічної бази китайського ревізіонізму. Використання 301-ї статті Закону про торгівлю 1974 року дозволило Вашингтону вийти за межі традиційних митних суперечок і нанести удар по самій серцевині китайської індустріальної стратегії – програмі «Made in China 2025», яка розглядалася американським істеблішментом як план досягнення глобальної гегемонії через домінування в інноваційних галузях [42].

Сек'юритизація технологічного ланцюга постачання, що трансформувала американо-китайські відносини у стан, який дослідники дедалі частіше позначають терміном технологічна холодна війна. Адміністрація Трампа ідентифікувала китайські телекомунікаційні гіганти, насамперед Huawei та ZTE, не як комерційних акторів, що діють у межах ринкової логіки, а як інструменти проектування сили Комуністичної партії Китаю в глобальному кіберпросторі. Така кваліфікація спиралась на аргумент про структурну неможливість незалежності китайських корпорацій від держави: відповідно до статті 7 Закону КНР про національну розвідку 2017 року, будь-яка організація або громадянин зобов'язані сприяти, підтримувати та співпрацювати з органами

державної розвідки. Саме це законодавче положення стало для Вашингтона центральним доказом того, що присутність китайської телекомунікаційної інфраструктури в союзних мережах є за визначенням неприйнятною, незалежно від поведінки конкретної компанії [40].

Внесення Huawei до «списку суб'єктів» (Entity List) Міністерства торгівлі США у травні 2019 року стало прецедентом використання експортного контролю як засобу стратегічної ізоляції, що виходить далеко за межі традиційної санкційної практики [57]. Цей крок мав на меті відрізати Пекін від критично важливої напівпровідникової бази та американського програмного забезпечення, фактично ініціюючи процес цифрового роз'єднання, «digital decoupling». Принципово важливо, що обмеження поширювались не лише на американських постачальників, але й на іноземні компанії, що використовували американські технології або обладнання у своїх виробничих процесах, так звана екстериторіальна дія правила прямого іноземного продукту (Foreign Direct Product Rule). Тайванський виробник TSMC, що забезпечував до 90% найсучасніших чіпів для Huawei, був змушений припинити постачання, що наочно продемонструвало глибину американського контролю над глобальними технологічними ланцюжками [56].

В межах неореалістичного аналізу ці дії Вашингтона інтерпретуються як спроба зберегти якісну технологічну перевагу в умовах, коли кількісні показники економічної потужності почали вирівнюватись. Логіка тут відповідає концепції «відносних здобутків» Джозефа Грієко, держави в анархічній системі стурбовані не лише абсолютним рівнем власної могутності, але й розривом між собою та потенційним конкурентом [24]. Технологічне лідерство, особливо у сферах штучного інтелекту, квантових обчислень та телекомунікаційних стандартів п'ятого покоління, було переосмислено як визначальна змінна майбутнього балансу сил і відповідно, як арена, де поступки неприпустимі. Програма «Чиста мережа» (Clean Network), ініційована Державним департаментом у 2020 році, стала логічним завершенням цього підходу, вона прагнула вибудувати глобальну коаліцію демократичних держав,

чия цифрова інфраструктура була б повністю вільною від китайського обладнання, застосунків та хмарних сервісів. До програми долучились понад п'ятдесят держав, що засвідчило здатність США транслювати власну секьюритизаційну рамку на союзників і тим самим інституціоналізувати технологічне роз'єднання як норму, а не виняток.

Паралельно з технологічним тиском адміністрація Трампа радикально посилила механізми контролю за інвестиціями, що маркувало кінець епохи «наївного капіталізму» у відносинах із КНР – того підходу, що панував від часів нормалізації відносин за Никсона та був вбудований у двопартійний консенсус щодо залучення Китаю до ліберального порядку. Прийняття Закону про модернізацію аналізу ризиків іноземних інвестицій (FIRRMA) у 2018 році розширило повноваження Комітету з іноземних інвестицій у США (CFIUS), що відтепер міг блокувати будь-які угоди, що потенційно надавали Китаю доступ до критичних технологій, інфраструктури або персональних даних американських громадян – навіть у разі міноритарної участі, яка раніше автоматично виводила угоди з-під перевірки[63]. Це був прямий удар по китайській стратегії цивільно-військового злиття, концептуально закріпленій у директивних документах НВАК та КПК, де будь-яка комерційна інновація розглядається як ресурс, що має подвійне – цивільне та військове – застосування. Вашингтон, таким чином, відмовився від традиційного розмежування між цивільними та військовими інвестиціями як аналітично нерелевантного в контексті китайської інституційної логіки. Економічна взаємозалежність, що раніше вважалась структурною гарантією мирного співіснування в дусі теорії демократичного миру та комерційного лібералізму, була офіційно перекваліфікована у джерело системної вразливості, що вимагало цілеспрямованого державного регулювання.

Аспектом трансформації став також переформатування геополітичного дискурсу – перехід від концепту «Азійсько-Тихоокеанського регіону» до концепту «Індо-Тихоокеанського регіону» [60]. Ця зміна відображала прагнення США залучити Індію як ключовий балансир проти китайської

експансії, спираючись на тезу про природну спорідненість найбільших демократій світу, з одного боку, та спільну стурбованість китайською активністю вздовж лінії Мак-Магона та в акваторії Індійського океану – з іншого. Реактивація Чотиристороннього безпекового діалогу (QUAD) за участю США, Японії, Австралії та Індії стала матеріальним втіленням стратегії «вільного та відкритого Індо-Тихоокеанського регіону», що почала оформлюватись у розгалужену мережу двосторонніх та багатосторонніх домовленостей у сферах безпеки, критичних технологій та ланцюжків постачання. Аналітично QUAD можна інтерпретувати крізь призму теорії балансування загрози Стівена Волта: держави консолідуються не просто проти найпотужнішого актора, а проти того, кого вони сприймають як агресивного ревізіоніста, що загрожує регіональному статус-кво.

У межах цього нового бачення Китай сприймався як сила, що використовує «боргову дипломатію» в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях» для ерозії суверенітету менших держав та руйнування ліберального порядку, заснованого на правилах. Серед найбільш цитованих прикладів – ситуація з портом Хамбантота в Шрі-Ланці, переданим Китаю в оренду на 99 років у рахунок погашення боргу, та низка африканських держав, де реструктуризація китайських кредитів супроводжувалась поступками у сфері видобувних прав або доступу до стратегічної інфраструктури. Проте ряд дослідників, зокрема Дебора Брутігам із Johns Hopkins SAIS, застерігали від надмірного спрощення, більшість задокументованих випадків не підтверджують систематичної та навмисної «боргової пастки» як свідомої стратегії, натомість відображають складну взаємодію між китайськими державними банками, місцевими елітами та об'єктивно нежиттєздатними проектами. Ця наукова дискусія, однак, мало впливала на формування американського стратегічного наративу, де «боргова дипломатія» функціонувала як ефективна риторична рамка для легітимації власних контрпропозицій [11].

Вашингтон перейшов до активної конкуренції з китайськими інвестиційними проектами, пропонуючи альтернативні механізми фінансування інфраструктури – зокрема, через ініціативу Better World Initiative адміністрації Байдена та раніше запроваджений Blue Dot Network. Це ознаменувало початок глобальної конкуренції за вплив на «Глобальний Південь» як окремого театру стратегічного змагання, де визначальним є не лише військова присутність, але й здатність формувати інфраструктурну залежність та норми врядування [49].

Завершальний етап трансформації американо-китайських відносин за каденції Дональда Трампа ознаменувався переходом від керованої економічної конфронтації до стану тотального стратегічного відчуження, де останні інституційні запобіжники були зруйновані під тиском пандемії COVID-19 та загострення ідеологічного розлому. Навіть підписання у січні 2020 року Першої фази торговельної угоди (Phase One Trade Deal), яка мала б стати символом стабілізації двосторонніх відносин після двох років ескалації, виявилось лише тимчасовим тактичним перемир'ям, що не розв'язало жодної фундаментальної суперечності [48]. Китай зобов'язався суттєво збільшити закупівлю американських товарів – на 200 мільярдів доларів понад рівень 2017 року протягом двох наступних років, проте структурні претензії Вашингтона щодо субсидування державних підприємств, примусового трансферу технологій та кібершпигунства залишились поза межами юридично зобов'язуючих домовленостей. Зобов'язання щодо закупівель, як зафіксував Peterson Institute for International Economics, були виконані менш ніж на 60% від запланованого рівня, що саме по собі свідчило про принципові розбіжності в розумінні сторонами зобов'язальної сили підписаного документа.[9] З точки зору неореалізму, ця угода відображала не зближення інтересів, а взаємне використання дипломатичного інструментарію в односторонніх цілях: для США – виграш часу напередодні президентських виборів та демонстрація «перемоги» внутрішній аудиторії, для Пекіна – пом'якшення тарифного тиску без проведення болісних структурних реформ. Це підкреслює глибоку кризу

довіри, при якій дипломатичні форми зберігаються, але їхній нормативний зміст взаємні зобов'язання та очікування виконання, вже підірваний.

Глобальна криза, спричинена пандемією COVID-19, стала тим «чорним лебедем», який остаточно перевів американо-китайське суперництво у площину екзистенційного та біополітичного протистояння. Вашингтон офіційно поклав відповідальність за поширення вірусу на Пекін, апелюючи до непрозорості китайської влади на початковому етапі спалаху в провінції Хубей та гальмування незалежних міжнародних розслідувань. Риторика про «китайський вірус» функціонувала не лише як передвиборчий інструмент мобілізації, але і як засіб глобальної делегітимізації КПК – спроба переформатувати сприйняття Китаю у світі з «відповідальної держави-стейкхолдера» на актора, чия непрозорість та інституційна закритість загрожує людству в цілому [53]. Паралельно розгорнулось те, що аналітики назвали «дипломатією масок» обидві наддержави змагались за вплив на треті країни через постачання засобів захисту та вакцин, перетворивши гуманітарну кризу на арену геополітичної конкуренції. Обидві держави фактично заблокували будь-яку змістовну координацію в рамках ВООЗ, що, на думку ряду дослідників, стало одним із факторів, що поглибив масштаби глобальних втрат.

Не менш важливим наслідком пандемії стало те, що вона перетворила теоретичні дискусії про «декаплінг» на практичну державну політику. Криза оголила критичну вразливість американських ланцюжків постачання: понад 80% активних фармацевтичних інгредієнтів у низці ключових категорій вироблялись або в Китаї, або залежали від китайської сировини – факт, який до пандемії залишався поза межами широкого публічного дискурсу. Це прискорило перехід до практичної реалізації політики решорингу (reshoring) та дружнього шорингу (friend-shoring) – повернення або переміщення виробництва стратегічно важливих товарів, від медикаментів до напівпровідників, на територію США або перевірених союзників [12].

Останній рік каденції Трампа також відзначився радикалізацією американської позиції з питань суверенітету та прав людини, тих сфер, які

протягом попередніх десятиліть систематично підпорядковувались торговельним та інвестиційним інтересам у двосторонніх відносинах. Прийняття Закону про права людини та демократію в Гонконзі фактично скасувало окремий митний та фінансовий статус території, позбавивши Пекін значної частини економічних переваг, які він отримував через гонконзький фінансовий вузол. Запровадження персональних санкцій проти китайських високопосадовців у зв'язку зі ситуацією в Сіньцзяні, а згодом офіційне визнання дій Пекіна щодо уйгурів «геноцидом» рішення прийняте в останні дні адміністрації, маркували перехід до відкритої ідеологічної конфронтації, де ціннісний вимір вже не маскувався прагматичними міркуваннями. Це був свідомий розрив із конструктивним залученням як зовнішньополітичною доктриною, що домінувала від адміністрації Клінтона [61].

Щодо Тайваню, адміністрація Трампа фактично відмовилась від традиційної політики стратегічної двозначності, яка десятиліттями дозволяла США утримувати баланс між стримуванням Пекіна та запобіганням провокуванню збройного конфлікту. Значна інтенсифікація військових контактів, постачання нових категорій озброєнь та підвищення офіційного рівня дипломатичних взаємодій – усе це Пекін розцінив як перетин червоних ліній, що накопичував потенціал для майбутніх криз [13]. Паралельно тривала агресивна атака на китарську присутність у культурно-освітньому просторі США, масове закриття Інститутів Конфуція в американських університетах, запровадження обмежень для китайських студентів у стратегічних технічних галузях та вимоги щодо реєстрації ряду китайських медіаорганізацій як іноземних місій. Ці заходи ілюструють концепцію тотального стримування, де об'єктом протидії стає не лише держава як військово-політичний суб'єкт, але й будь-яка форма її цивілізаційної присутності та м'якої сили в американському суспільстві.

Підсумовуючи період 2017–2021 років у ширшій аналітичній перспективі, можна стверджувати, що адміністрація Трампа здійснила те, що в літературі з теорії міжнародних відносин описується як «розрив рівноваги очікувань» –

стан, коли обидві сторони одночасно переглядають фундаментальні припущення щодо намірів та природи партнера. Було сформовано новий двопартійний консенсус у Вашингтоні, згідно з яким Китай є головною загрозою американському суверенітету та ліберальному порядку, консенсус, який адміністрація Байдена успадкує, суттєво не переглядаючи його змістовних засад, лише коригуючи форму та риторичне обрамлення. Замість інтеграції та залучення стратегічною основою став принциповий реалізм, що відкидає можливість конвергенції систем як аналітичну ілюзію епохи одностороннього домінування США.

Китай, зі свого боку, остаточно перейшов до стратегії внутрішньої мобілізації, технологічної самодостатності та пошуку альтернативних альянсів – насамперед через поглиблення відносин із Росією та нарощування інституційного впливу в рамках ШОС та БРІКС. Логіка тут описується в категоріях хеджингу Пекін прагне мінімізувати зовнішні вразливості, не вдаючись до відкритої конфронтації, яка могла б прискорити формування широкої антикитайської коаліції. Таким чином, на момент завершення каденції Трампа світ опинився в стані, який ряд дослідників характеризує як біполярну фрагментацію без чітких блокових меж холодної війни першого типу – середовище, де колишні правила взаємодії перестали діяти, а нова архітектура стримування та врядування ще не набула інституційного оформлення.

3.2. Інституціоналізація індо-тихоокеанської стратегії: QUAD, AUKUS та політика стримування

Перехід від концептуального оформлення Індо-Тихоокеанського регіону як стратегічної рамки до її інституційного наповнення став одним із визначальних процесів у американській зовнішній політиці першої чверті XXI століття. Якщо за адміністрації Трампа, вільний та відкритий Індо-Тихоокеанський регіон існував переважно як декларативний контрнаратив китайській ініціативі «Один пояс, один шлях», то з приходом адміністрації

Байдена відбулась якісна трансформація, риторична рамка почала набувати рис повноцінної багатосторонньої архітектури безпеки з власними інституційними механізмами, спільними оперативними стандартами та розподіленими зобов'язаннями між державами-партнерами. Інституціоналізація не була лінійним процесом – вона супроводжувалась внутрішніми суперечностями між союзниками, конкуруючими баченнями щодо природи загрози та меж допустимої ескалації, а також дискусіями про те, чи є нова архітектура інструментом стримування або ж провокування того самого конфлікту, запобіганню якому вона мала слугувати.

Щоб зрозуміти логіку цієї інституціоналізації, необхідно звернутись до структурних передумов, що зумовили її необхідність в очах Вашингтона та його регіональних партнерів. Китайська активність в Індо-Тихоокеанському регіоні протягом другого десятиліття XXI століття набрала якісно нового характеру: від переважно економічної присутності через ланцюжки постачання та інфраструктурні інвестиції – до недвозначної військово-стратегічної проєкції сили. Мілітаризація штучних островів у Південно-Китайському морі, що розпочалась приблизно з 2014 року і дозволила Пекіну розмістити там зенітно-ракетні комплекси, радарні установки та злітно-посадкові смуги, стала зримим свідченням того, що КНР цілеспрямовано формує зону оперативного контролю в акваторії, через яку проходить понад п'ять трильйонів доларів річного торговельного обігу. Рішення Постійної палати третейського суду 2016 року, яке кваліфікувало китайські претензії в рамках дев'ятипунктирної лінії як такі, що не мають підстав у міжнародному праві, Пекін відкинув як юридично нікчемне, тим самим продемонструвавши готовність виходити за межі ліберального порядку, заснованого на правилах, коли цей порядок суперечить його стратегічним інтересам [47].

Саме на тлі цих структурних зрушень Чотиристоронній діалог з безпеки QUAD – пройшов шлях від занедбаного дипломатичного проекту до одного з центральних елементів індо-тихоокеанської архітектури. Першу ітерацію QUAD було ініційовано у 2007 році прем'єр-міністром Японії Сіндзо Абе, який

запропонував формат консультацій між США, Японією, Австралією та Індією як потенційний кістяк дуги свободи та процвітання в регіоні. Проте вже наступного року ця ініціатива фактично зайшла в глухий кут, Австралія під керівництвом Кевіна Радда відкликала свою участь, не бажаючи ускладнювати економічні відносини з Китаєм, тоді як Індія проявляла стримане ставлення до будь-яких форматів, які могли б сприйматись як антикитайський альянс та суперечити її традиційній позиції стратегічної автономії. Це перше згасання QUAD є ілюстративним само по собі, воно демонструє, що формування коаліцій стримування є функцією не лише від сприйняття загрози, але й від готовності держав нести асиметричні економічні витрати, пов'язані з членством у такому форматі [36].

Реактивація QUAD у 2017 році відбулась в принципово інших стратегічних умовах. До того часу накопичилась критична маса подій, що змінили калькуляцію витрат і вигод для кожного з чотирьох учасників. Для Австралії це було загострення питань щодо китайського втручання у внутрішню політику, зафіксованого у доповідях розвідувального комітету парламенту, а також зростаюча економічна залежність від китайського ринку, яка все частіше сприймалась як вразливість, а не актив. Для Індії визначальним виявився військовий інцидент у долині Галван у червні 2020 року, що призвів до перших із 1975 року жертв серед індійських військових у зіткненні з китайськими силами вздовж лінії фактичного контролю в Ладакху [44]. Цей інцидент підірвав ту частину індійського стратегічного розрахунку, яка допускала можливість збереження функціональних відносин із Пекіном паралельно з участю у форматах, орієнтованих на стримування. Для Японії ж ключовим виявився системний характер змін у китайській поведінці: регулярні порушення повітряного простору над островами Сенкаку та зростаюча активність китайського військово-морського флоту у прилеглих акваторіях формували відчуття безпосередньої та довгострокової загрози, що вимагала структурної, а не ситуативної відповіді.

Перший саміт QUAD на рівні лідерів, проведений у березні 2021 року у форматі відеоконференції, став символічним маркером інституційного дозрівання формату, вперше чотири держави зустрілись на найвищому політичному рівні, що само по собі сигналізувало про готовність кожної з них публічно асоціювати себе з форматом, який Пекін незмінно кваліфікує як азіатське НАТО та інструмент оточення [52]. Порядок денний цього саміту є аналітично показовим: поряд із традиційними питаннями безпеки значне місце зайняли ініціативи у сфері розподілу вакцин проти COVID-19, кліматичної політики та критичних технологій. Це розширення порядку денного не було випадковим – воно відображало свідому стратегію адміністрації Байдена представити QUAD не як вузький військовий альянс, спрямований проти конкретної держави, але як позитивний багатосторонній формат, що пропонує регіональним партнерам відчутні суспільні блага. Таке позиціонування мало принципове значення насамперед для Індії, внутрішньополітичний дискурс якої залишається чутливим до будь-яких асоціацій із формальними військовими блоками, що сприймаються як несумісні з доктриною стратегічної автономії, успадкованою від неприєднання часів Неру.

Проте саме ця внутрішня суперечність між декларованою позитивною природою QUAD та його незаперечною функцією стримування залишається центральною напругою, що визначає межі інституційної консолідації формату. Індія, попри якісно нове ставлення до Китаю після подій у Галвані, зберігає принципові застереження щодо трансформації QUAD у повноцінний альянс колективної оборони із взаємними зобов'язаннями за статтею п'ятою натівського зразка. Нью-Делі бере активну участь у спільних військово-морських навчаннях Малабар, відкрив доступ американській розвідці до логістичних об'єктів на своїй території в рамках угоди BECA, однак послідовно відмовляється від формулювань, які б перетворювали QUAD на структуру із зобов'язуючими гарантіями безпеки [59]. Паралельно Індія зберігає значний обсяг військово-технічного співробітництва з Росією та утримується від приєднання до західних санкційних режимів – поведінка, яка в контексті

QUAD створює те, що дослідники позначають як проблему надійності, союзники не можуть бути впевнені, що в момент реальної кризи всі чотири учасники діятимуть узгоджено.

Ця структурна вада QUAD і стала одним із контекстуальних факторів, що зумовили появу принципово іншого безпекового формату – AUKUS, оголошеного у вересні 2021 року. Тристороннє партнерство між США, Великою Британією та Австралією одразу вирізнилось із загального масиву регіональних безпекових домовленостей своєю технологічною конкретністю та безпрецедентною глибиною оборонної інтеграції [52]. Центральним елементом угоди стала передача Австралії технологій для будівництва атомних підводних човнів – рішення, що має далекосяжні стратегічні наслідки, які виходять за межі самої субмаринної програми. По-перше, це лише другий випадок в історії, коли США погодились передати технологію ядерних силових установок іноземній державі, першим була Велика Британія у 1958 році, що красномовно свідчить про масштаб стратегічних ставок, які Вашингтон пов'язує з австралійським потенціалом стримування. По-друге, атомні підводні човни, на відміну від дизель-електричних, здатні діяти протягом тривалого часу без спливання на поверхню та долати відстані, необхідні для оперативної присутності в глибоководних акваторіях Індо-Тихоокеанського регіону, що якісно змінює австралійські можливості проєкції сили та моніторингу в зонах потенційного конфлікту [1].

Оголошення AUKUS викликало гострий дипломатичний конфлікт із Францією, яка втратила контракт на постачання дизель-електричних підводних човнів Австралії вартістю близько 90 мільярдів доларів. Париж відкликав своїх послів із Вашингтона та Канберри – безпрецедентний крок у відносинах між союзниками по НАТО, кваліфікувавши дії США та Австралії як зраду та удар у спину. Цей епізод є аналітично цінним з кількох причин. По-перше, він оголив реальну ієрархію союзницьких відносин у американській стратегії, коли йдеться про ключові безпекові пріоритети в Індо-Тихоокеанському регіоні, Вашингтон готовий пожертвувати трансатлантичною солідарністю заради

поглиблення інтеграції з державами англосаксонської традиції безпекового співробітництва. По-друге, французька реакція оголила більш глибоку суперечність між американським баченням Індо-Тихоокеанської стратегії та претензіями Європейського Союзу на власну стратегічну суб'єктність у регіоні — суперечність, що не зникла після формального примирення, а лише перейшла у приховану форму.

Разом із тим, оцінюючи стратегічну логіку AUKUS, необхідно враховувати часові параметри програми, що суттєво обмежують її поточну операційну цінність. Перші австралійські атомні підводні човни, згідно з поетапним планом, відомим як Оптимальний шлях, мають увійти до складу флоту не раніше початку 2030-х років – це за умови дотримання запланованих строків, що у сфері складних оборонних програм є радше винятком, ніж правилом[31]. У проміжний період США та Велика Британія зобов'язались забезпечити ротаційну присутність власних атомних підводних човнів на австралійській базі HMAS Stirling поблизу Перта – так звана «Pillar 1» угоди, що надає Австралії негайні оперативні переваги без очікування власних суднобудівних потужностей.

Паралельно з субмаринним виміром AUKUS розвиває так звану Другу опору – співробітництво у сфері передових оборонних технологій, що охоплює штучний інтелект, квантові обчислення, кіберможливості та гіперзвукове озброєння [4]. Саме цей технологічний вимір, менш помітний у публічному дискурсі порівняно з підводними човнами, може виявитись більш довгостроково значущим. Він відображає усвідомлення того, що майбутній баланс сил в Індо-Тихоокеанському регіоні визначатиметься не лише кількістю бойових платформ, але й здатністю інтегрувати штучний інтелект у системи командування та контролю, забезпечити стійкість комунікацій в умовах кібератак та розробити засоби подолання систем протиповітряної та протиракетної оборони, саме тих сфер, де Китай демонструє найбільш динамічний прогрес

Функціональне співвідношення між QUAD та AUKUS у межах індо-тихоокеанської архітектури безпеки не є відносинами конкуренції чи дублювання – радше йдеться про свідому стратегічну комплементарність, де кожен формат закриває ті вразливості, які інший структурно не здатен усунути. QUAD, з його широким членством та диверсифікованим порядком денним, виконує функцію легітимізаційної платформи: він демонструє, що індо-тихоокеанська стратегія є інклюзивним регіональним проектом, а не американською ініціативою з найнятими партнерами. AUKUS натомість є інструментом глибокої оперативної інтеграції між державами зі спільними розвідувальними системами, сумісними доктринами та найвищим рівнем взаємної довіри — тим ядром, навколо якого вибудовується реальний потенціал стримування.

Показовим є і те, як на обидва формати реагує Китай. Пекін незмінно кваліфікує і QUAD, і AUKUS як прояви «менталітету холодної війни» та дестабілізуючі чинники регіонального порядку, однак характер реакції дещо відрізняється. Стосовно QUAD китайська дипломатія активно апелює до держав Південно-Східної Азії, наголошуючи на тому, що формат підриває центральність АСЕАН у регіональній архітектурі безпеки та нав'язує блокову логіку регіону, що традиційно надавав перевагу консенсусним та інклюзивним механізмам. Стосовно AUKUS реакція Пекіна зосередилась переважно на ядерному вимірі: китайська сторона акцентувала на ризиках ядерного розповсюдження, пов'язаних із передачею технологій збагаченого урану, намагаючись інтернаціоналізувати критику угоди через механізми МАГАТЕ. Ця стратегія, однак, мала обмежений успіх, оскільки жодна з ядерних держав, крім самого Китаю, не підтримала цю інтерпретацію з достатньою публічністю.

Інституціоналізація індо-тихоокеанської стратегії через QUAD та AUKUS засвідчує якісний перехід американської політики стримування від реактивної до структурної логіки. Якщо попередні десятиліття американська присутність в регіоні спиралась переважно на двосторонні альянси, з Японією, Південною Кореєю, Австралією, як на «ізольовані спиц» у колесі з Вашингтоном у центрі,

то нова архітектура намагається вибудувати горизонтальні зв'язки між цими спицями, формуючи мережеву, а не ієрархічну структуру безпеки.

Разом із тим, ця архітектура залишається незавершеною та внутрішньо суперечливою. Індійська стратегічна автономія, різнорідність економічних інтересів держав АСЕАН, французька образа та питання про реальні часові горизонти австралійської субмаринної програми – усі ці чинники формують значний розрив між декларованими амбіціями та наявними можливостями. Більш принципове питання полягає в тому, чи здатна мережева архітектура без чіткого договірного зобов'язання про взаємну оборону виконувати функцію надійного стримування, чи її амбівалентність є не недоліком, а свідомою рисою, покликаною зберегти гнучкість за рахунок передбачуваності. Відповідь на це питання матиме визначальне значення в момент, коли регіональна напруга перейде з хронічної у гостру фазу, сценарій, ймовірність якого в контексті тайванської проблематики та Південно-Китайського моря стратегічні аналітики оцінюють як таку, що неухильно зростає.

3.3. «Холодна війна 2.0» як аналітична категорія: евристичний потенціал та обмеження

Аналіз американо-китайських відносин у період 2017–2021 років, здійснений у попередніх підрозділах, дозволяє перейти від опису окремих політичних рішень та інституційних трансформацій до їхнього концептуального осмислення. Питання про те, чи є нинішнє протистояння між США та КНР новою холодною війною, давно вийшло за межі академічної дискусії та стало предметом стратегічного планування у столицях обох держав. Проте сам термін Холодна війна 2.0, попри його риторичну привабливість та евристичну зручність, потребує критичного розбору, він одночасно охоплює щось суттєве в природі протистояння і приховує те, чим це протистояння принципово відрізняється від свого історичного прецеденту.

Перша холодна війна була насамперед протистоянням двох замкнених систем – економічно роз'єднаних, ідеологічно непримиренних і технологічно конкуруючих у відносно чітко розмежованих сферах. Нинішнє американо-китайське суперництво розгортається в принципово іншому структурному середовищі: дві наддержави, що конкурують за глобальне домінування, залишаються глибоко економічно взаємозалежними, технологічно переплетеними та інституційно пов'язаними через ту саму міжнародну архітектуру, руйнування якої обидві декларативно засуджують. Саме ця суперечність між конкурентною логікою та збереженою взаємозалежністю є визначальною рисою Холодної війни 2.0., саме вона робить її потенційно небезпечною за свого попередника, оскільки механізми деескалації та передбачуваності, вироблені в біполярну епоху, тут не працюють автоматично [26].

Технологічний вимір цього протистояння, детально розглянутий у підрозділі 3.1, є не просто одним із фронтів суперництва – він є його структурним ядром. На відміну від першої холодної війни, де технологічна гонка концентрувалась переважно у військово-космічній сфері і могла бути відносно ізольована від цивільної економіки, нинішнє змагання охоплює технології подвійного використання, що пронизують усі рівні економічної та соціальної організації – від алгоритмів розподілу кредитів до систем розпізнавання облич, від стандартів телекомунікаційних мереж до архітектури хмарних обчислень. Контроль над цими технологіями є одночасно економічною перевагою, інструментом внутрішнього управління та засобом проєкції сили у глобальному масштабі.

Ідеологічний вимір протистояння є аналітично складнішим, оскільки потребує розмежування між риторичним та структурним рівнями. На риторичному рівні адміністрація Байдена – певною мірою адміністрація Трампа – послідовно представляла американо-китайське суперництво як цивілізаційне змагання між демократією та авторитаризмом, між порядком, заснованим на правилах, та ревізіоністською силою, що прагне підпорядкувати цей порядок

власним інтересам. Ця риторична рамка виконує кілька функцій одночасно, вона легітимізує витрати на стримування перед внутрішньою аудиторією, мобілізує союзників через апеляцію до спільних цінностей та позиціонує США як захисника універсальних норм, а не просто актора, що захищає власні гегемоністські позиції. Проте на структурному рівні картина є менш однозначною. Ряд дослідників, зокрема представники реалістичної школи на чолі з Дж. Міршаймером, переконливо доводять, що ідеологічна риторика є переважно інструментальною – американська політика стримування Китаю була б принципово схожою навіть якби КНР була демократичною державою, оскільки визначається не природою китайського режиму, а масштабами китайської потужності та неминучістю структурного конфлікту між існуючою та висхідною наддержавами в рамках логіки «пастки Фукідіда».

Ці два погляди не є взаємовиключними – радше вони фіксують різні рівні каузальності. Структурне суперництво між США та Китаєм є, вочевидь, визначальним чинником, що робить конфлікт системним та довгостроковим. Проте ідеологічний розлом – реальне розходження в підходах до суверенітету, прав людини, ролі держави в економіці та природи легітимної влади – суттєво ускладнює управління цим конфліктом, звужуючи простір для компромісів, які в іншому випадку були б досяжними. Ситуація в Сіньцзяні, Гонконгу та навколо Тайваню, розглянута у підрозділі 3.1, є ілюстрацією саме цієї динаміки: кожне з цих питань має власну структурну логіку, але ідеологічна рамка перетворює їх на маркери цивілізаційної несумісності, що унеможливлює їхнє тихе вирішення через дипломатичні канали.

Вимі, що був розкритий у підрозділі 3.2 через аналіз QUAD та AUKUS, доповнює цю картину ще одним суттєвим елементом. Трансформація безпекових контурів в Індо-Тихоокеанському регіоні доводить: стримування з боку США перейшло на конструктивний рівень. Замість рефлекторних відповідей на дії Китаю, американці створюють тривалу геополітичну реальність. У цих умовах експансія Пекіна натраплятиме на системні бар'єри автономно, які б кроки не робило китайське керівництво. Ця модель нагадує

класичну концепцію офшорного балансування, але вона реалізується через постійну передову присутність та глибоку технологічну інтеграцію з партнерами – гібридна стратегія, що поєднує елементи стримування через заперечення та стримування через покарання.

Отже, американо-китайське суперництво у тому вигляді, якого воно набрало до завершення каденції Трампа та початку президентства Байдена, являє собою якісно новий тип системного конфлікту, для якого існуючий категоріальний апарат міжнародних відносин є необхідним, але недостатнім. Холодна війна 2.0 є точним описом у тому сенсі, що фіксує відсутність прямого збройного зіткнення при наявності глибокого системного антагонізму, що охоплює всі виміри міждержавної взаємодії.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження еволюції стратегічного суперництва США та Китаю у XXI столітті дозволяє сформулювати низку висновків, що охоплюють як емпіричний, так і теоретичний рівні аналізу, відповідаючи на питання про природу, механізми та наслідки трансформації, що стала визначальним процесом сучасної міжнародної політики.

Систематизація теоретико-методологічного інструментарію аналізу стратегічного суперництва великих держав засвідчив, що жодна з існуючих теоретичних шкіл не забезпечує вичерпного пояснення американо-китайської динаміки в її повноті. Неореалізм із його акцентом на структурних стимулах до балансування та відносних здобутках пояснює логіку американської політики стримування, але не здатний адекватно врахувати роль внутрішніх інституційних чинників та ідеологічного виміру протистояння. Теорія переходу влади Органскі точно фіксує структурну напругу між існуючою та висхідною державою, проте її детерміністські імплікації щодо неминучості конфлікту не підтверджуються емпірично – американо-китайське протистояння залишається керованим, а не переходить у відкрите збройне зіткнення. Концепція «пастки Фукідіда» Грема Аллісона, попри широке визнання у публічному дискурсі, є евристично корисною метафорою, але аналітично недостатньою категорією, оскільки не враховує унікальності структурного середовища, в якому розгортається нинішнє суперництво – середовища глибокої економічної взаємозалежності, що не мала аналогів в жодному з шістнадцяти історичних випадків, досліджених Аллісоном. Таким чином, адекватний теоретичний апарат для аналізу американо-китарського суперництва має бути синтетичним – поєднуючи структурний аналіз неореалізму, увагу до внутрішньополітичних чинників лібералізму та конструктивістське розуміння ролі ідентичностей та наративів у формуванні стратегічної поведінки.

Реконструкції еволюційної траєкторії американо-китайських відносин у період 2001–2016 років та подальше дослідження цього етапу дозволяє стверджувати, що ерозія моделі конструктивного залучення була не раптовим переломом, а поступовим процесом накопичення структурних суперечностей, що тривалий час маскувались декларативною риторикою партнерства та спільними економічними інтересами. Вступ Китаю до СОТ у 2001 році, що мав стати інституційним механізмом інтеграції КНР у ліберальний порядок, на практиці забезпечив Пекіну доступ до глобальних ринків без зобов'язання проводити системні внутрішні реформи, які цей порядок передбачав. «Китайський шок» в американській промисловості, зафіксований у дослідженнях Отора, Дорна та Хансона, підірвав внутрішньополітичну основу двопартійного консенсусу щодо залучення Китаю задовго до того, як цей консенсус був офіційно переглянутий на рівні державної стратегії. Проголошення курсу «Зроблено в Китаї 2025» та активна мілітаризація Південно-Китайського моря в середині 2010-х років стали тими переломними маркерами, що зробили збереження моделі залучення політично та стратегічно неможливим. «Розворот до Азії» адміністрації Обами, при всій його концептуальній значущості, виявився структурно незавершеним: він діагностував проблему, але не сформував достатньо цілісної відповіді на неї, залишивши наступній адміністрації як аналітичну спадщину нового бачення, так і практичний вакуум інструментів його реалізації.

Етап консолідації стратегічної конфронтації у період 2017-2024 років иявився якісно відмінним від попереднього не лише інтенсивністю протистояння, але й його структурним характером: адміністрація Трампа здійснила те, що можна кваліфікувати як свідомий демонтаж інституційних механізмів залучення та їхнє заміщення логікою стримування через примус. Торговельна війна 2018–2020 років, при всіх її внутрішніх суперечностях та обмеженій ефективності як інструменту зміни китайської поведінки, виконала важливу функцію сигналізування: вона публічно зафіксувала кінець епохи, в якій економічна взаємозалежність розглядалась як самодостатній стабілізуючий

чинник. Сек'юритизація технологічного ланцюга постачання через внесення Huawei до Entity List та розширення повноважень CFIUS позначила перехід до нової логіки, в якій будь-яка форма китайської технологічної присутності в стратегічних секторах апріорі кваліфікується як загроза національній безпеці. Пандемія COVID-19 виявилась не причиною, а каталізатором процесів, що вже були запущені: вона прискорила перехід від теоретичних дискусій про декаплінг до його практичної реалізації через політику решорингу та friend-shoring, остаточно підірвавши модель «Chimerica» як організаційний принцип глобальної економіки. Інституціоналізація індо-тихоокеанської архітектури через QUAD та AUKUS засвідчила еволюцію американської стратегії від реактивної до конструктивної логіки – від відповіді на конкретні китайські дії до цілеспрямованого формування регіонального середовища, в якому зростання китайської потужності наштовхуватиметься на структурні обмеження незалежно від конкретних рішень Пекіна.

Природа сучасного американо-китайського протистояння дозволяє стверджувати, що термін «Холодна війна 2.0», попри його риторичну поширеність, є одночасно евристично корисним і аналітично недостатнім. Він точно фіксує відсутність прямого збройного зіткнення при наявності глибокого системного антагонізму, що охоплює всі виміри міждержавної взаємодії. Проте він приховує те, чим нинішнє протистояння принципово відрізняється від свого історичного прецеденту: дві наддержави, що конкурують за глобальне домінування, залишаються глибоко економічно взаємозалежними, технологічно переплетеними та інституційно пов'язаними через ту саму міжнародну архітектуру, руйнування якої обидві декларативно засуджують. Саме ця комбінація структурного антагонізму та збереженої взаємозалежності є визначальною рисою нової біполярності – і саме вона робить її потенційно складнішою в управлінні, ніж той конфлікт, назву якого вона успадкувала, оскільки механізми деескалації та передбачуваності, вироблені в біполярну епоху, тут не працюють автоматично.

Трансформація американо-китарських відносин від співпраці до конфронтації не є результатом волюнтаристських рішень окремих адміністрацій чи випадковим наслідком ситуативних криз. Вона є структурно зумовленим процесом, що визначається логікою перерозподілу сил у міжнародній системі, внутрішньою інституційною динамікою обох держав та фундаментальними розбіжностями у баченні легітимного міжнародного порядку. Адміністрація Трампа прискорила та інституціоналізувала цей процес, однак не породила його – вона лише зробила явним те, що визрівало протягом попереднього десятиліття. Адміністрація Байдена, попри зміну риторичного регістру та повернення до мультилатералізму, успадкувала і в цілому зберегла змістовну логіку стримування, що свідчить про формування стійкого двопартійного консенсусу у Вашингтоні щодо природи китайської загрози.

Для міжнародного порядку в цілому це означає перехід до стану, який не вписується у жодну з класичних категорій – ні в однополярність, ні в біполярність холодновоєнного зразка, ні в багатополярність, що передбачала б відносну рівновагу між кількома приблизно рівними центрами сили. Радше йдеться про фрагментовану систему з двома структуруючими полюсами, між якими держави середнього рівня – від Індії та Туреччини до держав АСЕАН та Глобального Півдня – намагаються реалізувати стратегії хеджування, що максимізують здобутки від обох таборів при мінімізації зобов'язань перед кожним із них. Ця структурна невизначеність є, можливо, найбільш значущою характеристикою сучасного міжнародного порядку, водночас найбільш складним викликом для держав, що прагнуть виробити стійку зовнішньополітичну стратегію в умовах, коли правила гри переписуються швидше, ніж встигають формуватись нові інституційні механізми їхнього

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Agreement between the Government of the United States of America and the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland for Cooperation on the Uses of Atomic Energy for Mutual Defense Purposes (U.S.-UK Mutual Defense Agreement). Washington, D.C., 1958. URL: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/09/24-1114-UK-DEFENSE-ATOMIC-ENERGY.pdf (Дата звернення 21.03.2026)

2. Allison G. Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap? New York : Houghton Mifflin Harcourt, 2017. 364 p., URL: https://thecic.org/wp-content/uploads/2018/10/180820-Destined-for-War-Graham-Allison.pdf (Дата звернення 11.02.2026).

3. Amiti M., Redding S. J., Weinstein D. E. The Impact of the 2018 Trade War on U.S. Prices and Welfare. *Journal of Economic Perspectives*. 2019. Vol. 33, no. 4. pp. 187–210. URL: https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.33.4.187 (Дата звернення 16.02.2026).

4. Australian Strategic Policy Institute (ASPI). AUKUS Pillar 2: Advancing the Trilateral Technology Agenda. Canberra, 2023. URL: https://www.aspi.org.au/report/aukus-pillar-2-critical-pathways-road-map-enabling-international-collaboration/ (Дата звернення 01.04.2026).

5. Autor D. H., Dorn D., Hanson G. H. The China Shock: Learning from Labor-Market Disruption. *Annual Review of Economics*. 2016. Vol. 8. pp. 205–240. URL:https://www.researchgate.net/publication/299466204_The_China_Shock_Learning_from_Labor_Market_Adjustment_to_Large_Changes_in_Trade (Дата звернення 17.01.2026).

6. Axelrod R. The Evolution of Cooperation. New York : Basic Books, 1984. 241 p. URL: http://www-personal.umich.edu/~axe/Axelrod_Evol_of_Coop_excerpts.pdf (Дата звернення 11.02.2026).

7. Bader J. A. Obama and China's Rise: An Insider's Account of America's Asia Strategy. Washington, D.C. : Brookings Institution Press, 2012. 192 p. URL: https://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt6wpd6d (Дата звернення 19.12.2025).

8. Barandiarán J. Lithium and Development Imaginaries in Chile, Argentina, and Bolivia. *World Development.* 2019. Vol. 113. pp. 381–391. URL: https://www.sciencedirect.com/journal/world-development?hl=uk (Дата звернення 07.01.2026).

9. Bown C. P. China Bought None of the Extra $200 Billion of US Exports Promised in Trump's "Phase One" Trade Deal. Washington, D.C. : Peterson Institute for International Economics, 2022. URL: https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/?hl=uk (Дата звернення 11.03.2026).

10. Bown C. P. Trump's Trade War Timeline: An Up-to-Date Guide. Washington, D.C. : Peterson Institute for International Economics, 2020. URL: https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/?hl=uk (Дата звернення 11.0.3.2026).

11. Brautigam D. A Critical Look at Chinese "Debt-Trap Diplomacy": The Rise of a Meme. *Area Development and Policy*. 2020. Vol. 5, no. 1. pp. 1–14. URL: https://www.researchgate.net/publication/337816614_A_critical_look_at_Chinese_'debt-trap_diplomacy'_the_rise_of_a_meme (Дата звернення 16.02.2026).

12. Building Resilient Supply Chains, Revitalizing American Manufacturing, and Fostering Broad-Based Growth: 100-Day Reviews under Executive Order 14017 / U.S. Department of Commerce & U.S. Department of Health and Human Services. Washington, D.C., 2021. URL: https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2021/06/100-day-supply-chain-review-report.pdf?utm_source=sfmc%E2%80%8B&utm_medium=email%E2%80%8B&utm_campaign=20210610_Global_Manufacturing_Economic_Update_June_Members (Дата звернення 29.03.2026).

13. Bush R. C. Difficult Choices: Taiwan's Quest for Security and the Good Life. Washington, D.C. : Brookings Institution Press, 2021. URL:

https://www.cfr.org/articles/difficult-choices-taiwans-quest-security-and-good-life-review (Дата звернення 01.04.2026).

14. Clinton H. America's Pacific Century. *Foreign Policy*. 2011. URL: https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/ (Дата звернення 11.11.2025).

15. Dutton P. Military Activities in the EEZ: A U.S.-China Dialogue on Security and International Law. *Naval War College China Maritime Studies*, no. 7. Newport, RI : Naval War College Press, 2009. URL: https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=cmsi-red-books (Дата звернення 27.12.2025).

16. Erickson A. S. Chinese Anti-Ship Ballistic Missile Development: Drivers, Trajectories, and Strategic Implications. Washington, D.C. : Jamestown Foundation, 2013. URL: https://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt1dgn67n (Дата звернення 11.05.2026).

17. Farrell H., Newman A. L. Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion. *International Security*. 2019. URL: https://direct.mit.edu/isec/article/44/1/42/12237/Weaponized-Interdependence-How-Global-Economic (Дата звернення 08.03.2026).

18. Ferguson N. The Ascent of Money: A Financial History of the World. New York : Penguin Press, 2008. URL: https://www.academia.edu/25856541/THE_ASCENT_OF_MONEY_A_FINANCIAL_HISTORY_of_THE_WORLD (Дата звернення 09.03.2026).

19. Ferguson N., Schularick M. Chimerica and the Global Asset Market Boom. *International Finance.* 2007. URL: https://www.almendron.com/tribuna/wp-content/uploads/2015/06/Chimerica_and_the_Global_Asset_Market_Boom.pdf (Дата звернення 11.01.2026).

20. Fravel M. T. Active Defense: China's Military Strategy since 1949. Princeton : Princeton University Press, 2019. URL: https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691152134/active-

defense?srsltid=AfmBOorVyRCE_te-XqN3CAyicL0Setw3tf5h8aBTGryOF2OiaKJH0In2 (Дата звернення 19.10.2025).

21. Froman M. The Strategic Logic of Trade: New Opportunities for U.S. Leadership. *Foreign Affairs.* 2014. URL: https://www.foreignaffairs.com/articles/americas/2014-11-13/strategic-logic-trade (Дата звернення 01.04.2026).

22. Goldstein A. US–China Rivalry in the Twenty-First Century: Déjà Vu and Cold War II. *International Security*. 2020. Vol. 45, no. 3. pp. 52–98. URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7266422/ (Дата звернення 01.12.2025).

23. Green M. J. Line of Advantage: Japan's Grand Strategy in the Era of Abe Shinzo. New York : Columbia University Press, 2022. URL: https://www.jstor.org/stable/10.7312/gree20466 (Дата звернення 12.03.2026).

24. Grieco J. M. Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism. *International Organization.* 1988. Vol. 42, no. 3. pp. 485–507. URL: http://lib.jnu.ac.in/sites/default/files/RefrenceFile/Anarchy_and_the_Limits_of_Cooperation_A.pdf (Дата звернення 26.01.2026).

25. Gurtov M. The Uncertain Future of U.S.-China Relations. *Critical Asian Studies.* 2002. Vol. 34, no. 4. pp. 571–590. URL: https://apjjf.org/2013/11/52/mel-gurtov/4052/article (Дата звернення 26.01.2026).

26. Haass R. The New Cold War: Henry Kissinger's Strategy for a United States and China at Peace. *Foreign Affairs*. 2020. Vol. 99, no. 3. URL: https://www.cfr.org/event/henry-kissinger-looks-back-cold-war-0 (Дата звернення 11.01.2026).

27. Hass R. Stronger: Adapting America's China Strategy in an Age of Competitive Interdependence. Washington, D.C. : Brookings Institution Press, 2021. URL: https://www.cfr.org/event/henry-kissinger-looks-back-cold-war-0 (Дата звернення 11.01.2026).

28. Ikenberry G. J. The End of Liberal International Order? *International Affairs*. 2018. Vol. 94, no. 1. pp. 7–23.URL: https://scispace.com/papers/the-end-of-liberal-international-order-2sfnwr1mud (Дата звернення 11.03.2026).

29. Irwin D. A. The Truth About Trade: Real Causes of the US-China Trade War. *Foreign Affairs*. 2020. Vol. 99, no. 4. URL: https://www.foreignaffairs.com/world/truth-about-trade (Дата звернення 10.03.2026).

30. Jervis R. Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics*. 1978. Vol. 30, no. 2. pp. 167–214. URL: https://www.jstor.org/stable/2009958 (Дата звернення J1.03.2026).

31. Joint Leaders Statement on AUKUS: The Optimal Pathway / U.S. Department of Defense & Australian Department of Defence. Washington, D.C. / Canberra, 2023. URL: https://au.usembassy.gov/joint-leaders-statement-on-aukus/ (Дата звернення 12.05.2026).

32. Keohane R. O. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. Princeton : Princeton University Press, 1984. 290 p. URL: https://www.academia.edu/84097992/Robert_O_Keohane_After_Hegemony_Cooperation_and_Discord_in_the_World_Political_Economy_Princeton_Univ_Pr_1984_ (Дата звернення 11.10.2025).

33. Kuik C.-C. The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China. *Contemporary Southeast Asia*. 2008. Vol. 30, no. 2. URL: https://www.academia.edu/8789171/_The_Essence_of_Hedging_Malaysia_and_Singapores_Response_to_a_Rising_China_Contemporary_Southeast_Asia_Vol_30_No_2_August_2008_pp_159_185 (Дата звернення 01.01.2026).

34. Lemley M. A. The Splinternet. *Duke Law Journal*. 2021. Vol. 70. pp. 1397–1425. URL: https://scholarship.law.duke.edu/dlj/vol70/iss6/2/?hl=uk (Дата звернення 20.03.2026).

35. Made in China 2025: The Making of a High-Tech Superpower and Its Implications for Industrial Countries / J. Wübbeke, M. Meissner, M. J. Zenglein.

MERICS Papers on China, no. 2. Berlin : Mercator Institute for China Studies, 2016. URL: https://merics.org/en/report/made-china-2025?hl=uk (Дата звернення 20.03.2026).

36. Madan T. Fateful Triangle: How China Shaped US-India Relations during the Cold War. Washington, D.C. : Brookings Institution Press, 2020. 384 p. URL: https://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctvbnm404 (Дата звернення 09.03.2026).

37. Mearsheimer J. J. Can China Rise Peacefully? *The Tragedy of Great Power Politics*. New York : W. W. Norton & Company, 2014. URL: https://nationalinterest.org/feature/can-china-rise-peacefully-10204 (Дата звернення 07.04.2026).

38. Mearsheimer J. J. The Tragedy of Great Power Politics. New York : W. W. Norton & Company, 2001. 448 p. URL: https://www.academia.edu/4200527/The_Tragedy_of_Great_Power_Politics_The_Tragedy_of_Great_Power_Politics (Дата звернення 20.04.2026).

39. Miller T. China's Asian Dream: Empire Building along the New Silk Road. London : Zed Books, 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/348765235_China's_Asian_Dream_Empire_Building_Along_the_New_Silk_Road (Дата звернення 11.05.2026).

40. National Intelligence Law of the People's Republic of China (2017) : Presidential Decree no. 72 / National People's Congress. URL: http://www.npc.gov.cn/?hl=uk (Дата звернення 11.05.2026).

41. Nye J. S. Is the American Century Over? Cambridge : Polity Press, 2015. 144 p. URL: https://www.aghalibrary.com/storage/books/1609405505_AghaLibrary.pdf (Дата звернення 20.04.2026).

42. Office of the United States Trade Representative (USTR). Findings of the Investigation into China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation Under Section 301 of the Trade Act of

1974. Washington, D.C., 2018. URL: https://ustr.gov/issue-areas/enforcement/section-301-investigations (Дата звернення 01.04.2026).

43. O'Sullivan M. L., Overland I., Sandalow D. The Geopolitics of Renewable Energy. Cambridge : Harvard Kennedy School, Belfer Center for Science and International Affairs, 2020. URL: https://www.belfercenter.org/publication/?hl=uk (Дата звернення 20.04.2026).

44. Parliament of Australia. National Security Legislation Amendment (Espionage and Foreign Interference) Act 2018. Canberra, 2018. URL: https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Bills_LEGislation/Bills_Search_Results/Result?bId=r6022 (Датаь звернення 11.02.2026).

45. Petri P. A., Plummer M. G. East Asia Decouples from the United States: Trade War, COVID-19, and the Evolution of RCEP. *PIIE Working Paper*, 20-9. Washington, D.C. : Peterson Institute for International Economics, 2020. URL: https://www.piie.com/publications/working-papers/2020/east-asia-decouples-united-states-trade-war-covid-19-and-east (Дата звернення 17.01.2026).

46. Stiglitz J. E. Globalization and Its Discontents Revisited: Anti-Globalization in the Era of Trump. New York : W. W. Norton & Company, 2016. URL: https://ipdcolumbia.org/publication/globalization-and-its-discontents-revisited-anti-globalization-in-the-era-of-trump/ (Дата звернення 07.03.2026).

47. The Permanent Court of Arbitration (PCA). The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines v. The People's Republic of China), Case no. 2013-19. The Hague, 2016. URL: https://pca-cpa.org/ar/cases/7/ (Дата звернення 01.04.2026).

48. The White House. Economic and Trade Agreement Between the Government of the United States of America and the Government of the People's Republic of China / Office of the United States Trade Representative. Washington, D.C., 2020. URL: https://ustr.gov/sites/default/files/files/agreements/phase%20one%20agreement/Economic_And_Trade_Agreement_Between_The_United_States_And_China_Text.pdf (Дата звернення 11.02.2026).

49. The White House. Fact Sheet: President Biden and G7 Leaders Launch Build Back Better World (B3W) Partnership. Washington, D.C., 2021. URL: https://www.presidency.ucsb.edu/documents/fact-sheet-president-biden-and-g7-leaders-launch-build-back-better-world-b3w-partnership (Дата звернення 11.02.2026).

50. The White House. Joint Leaders Statement on AUKUS. Washington, D.C., 2021. URL: https://au.usembassy.gov/joint-leaders-statement-on-aukus/ (Дата звернення 11.02.2026).

51. The White House. National Security Strategy of the United States of America. Washington, D.C., 2017. URL: https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf (Дата звернення 11.02.2026).

52. The White House. Quad Leaders' Joint Statement: "The Spirit of the Quad". Washington, D.C., 2021.URL: https://www.eastwestcenter.org/sites/default/files/2024-06/Two%20Decades%20of%20the%20Quad.pdf (Дата звернення 11.02.2026).

53. The White House. Remarks by President Trump in Address to the Nation on the Federal Response to Coronavirus. Washington, D.C., 2020. URL: https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-address-nation/ (Дата звернення 11.02.2026).

54. Tooze A. Shutdown: How Covid Shook the World's Economy. New York : Viking, 2021. URL: https://static1.squarespace.com/static/64c1658718a938000534c8a4/t/64e5493136c20464d074eae8/1692748082026/Tooze_Shutdown.pdf (Дата звернення 18.02.2026).

55. U.S. Department of Commerce & U.S. Department of Health and Human Services. Building Resilient Supply Chains, Revitalizing American Manufacturing, and Fostering Broad-Based Growth: 100-Day Reviews under Executive Order 14017. Washington, D.C., 2021. URL: https://www.govinfo.gov/app/details/GOVPUB-PR-PURL-gpo156599 (Дата звернення 11.03.2026).

56. U.S. Department of Commerce. Addition of Entities to the Entity List. *Federal Register*. 2019. Vol. 84, no. 98. pp. 22961–22968. URL: https://www.govinfo.gov/app/details/FR-2019-05-21/2019-10616 (Дата звернення 11.03.2026).

57. U.S. Department of Commerce. Commerce Addresses Huawei's Efforts to Undermine Entity List, Restricts Products Designed and Produced using U.S. Technology and Software / Bureau of Industry and Security. Washington, D.C., 2020. URL: https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R47012/R47012.2.pdf (Дата звернення 11.02.2026).

58. U.S. Department of Defense. Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense. Washington, D.C., 2012. URL: https://ntrl.ntis.gov/NTRL/dashboard/searchResults/titleDetail/PB2012103890.xhtml (Дата звернення 11.02.2026).

59. U.S. Department of Defense. United States and India Sign Basic Exchange and Cooperation Agreement (BECA) / OSD Joint Staff. Washington, D.C., 2020. URL: https://indbiz.gov.in/india-us-sign-beca-empowering-indias-military-valour/ (Дата звернення 11.03.2026).

60. U.S. Department of State. A Free and Open Indo-Pacific: Advancing a Shared Vision. Washington, D.C., 2019. URL: https://2021-2025.state.gov/a-free-and-open-indo-pacific-advancing-a-shared-vision/ (Дата звернення 11.03.2026).

61. U.S. Department of State. Determination of the Secretary of State on Atrocities in Xinjiang. Washington, D.C., 2021. URL: https://2017-2021.state.gov/determination-of-the-secretary-of-state-on-atrocities-in-xinjiang/ (Дата звернення 12.03.2026).

62. U.S. Department of State. The Clean Network. Archived Content of the Trump Administration. Washington, D.C., 2020. URL: https://2017-2021.state.gov/the-clean-network/ (Дата звернення 13.03.2026).

63. U.S. Department of the Treasury. The Foreign Investment Risk Review Modernization Act of 2018 (FIRRMA). Washington, D.C., 2018. URL:

https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/5841/text (Дата звернення 14.03.2026).

64. Vine D. Base Nation: How U.S. Military Bases Abroad Harm America and the World. New York : Metropolitan Books, 2015. 416 p. URL: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20160228_art019.pdf (Дата звернення 29.04.2026).

65. Waltz K. N. The Emerging Structure of International Politics. *International Security*. 1993. Vol. 18, no. 2. pp. 44–79. URL: https://ir101.co.uk/wp-content/uploads/2018/11/Waltz-The-Emerging-Structure-of-International-Politics.pdf (Дата звернення 09.05.2026).

66. Work R. O. The Third U.S. Offset Strategy and its Implications for Partners and Allies : Speech at the Willard Hotel. Washington, D.C., 2015. URL: https://www.war.gov/News/Speeches/Speech/Article/606641/the-third-us-offset-strategy-and-its-implications-for-partners-and-allies/ (Дата звернення 11.04.2026).

67. Zoellick R. B. Whither China: From Membership to Responsibility? *NBR Analysis.* 2005. Vol. 16, no. 4. URL:https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=fbf20ea9-c8c8-5b41-304d-bee5f301454e&groupId=252038 (Дата звернення 13.04.2026).